

Leidraad Reeënbeheer

Vereniging Het Ree

het
REE

INHOUD

1	Inleiding	5
2	Doelstelling Vereniging Het Ree	7
3	Het ree in onze samenleving en de natuur	8
	Algemene beschrijving van het ree	8
	De rol van het ree in de biodiversiteit	11
	Reeën en het verkeer	12
	Schade door reeën aan landbouw en bosbouw	15
4	Wettelijke kaders en plannen voor het reeënbeheer	17
	Wettelijk kader	18
	Het Faunabeheerplan	20
	Het werkplan	21
5	Stapsgewijze aanpak van het reeënbeheer	22
	Telling, registratie en monitoring	22
	Preventieve maatregelen binnen het reeënbeheer	26
	Aantalsreductie van de reeënpopulatie	31
	Calamiteitenafhandeling	34
6	Slotwoord: Het welzijn en beheer van reeën als gezamenlijke verantwoordelijkheid	36
7	Verantwoording	37
	Literatuur	38
	Begrippenlijst	40

Colofon

Auteur: Sander Crasborn
Vormgeving: Buro Gom, Jeroen Reith, Arnhem
Fotografie: Stijn Lumeij, Ton Richter, Yvonne Verhoef, Kelly Kutterik, Bastiaan Willemsen en Roland Peltze

Deze leidraad is tot stand gekomen met de waardevolle bijdragen van de externe adviseurs van Vereniging Het Ree

© 2025 Vereniging Het Ree
Niets uit deze uitgave mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Vereniging Het Ree.

1 INLEIDING

Als hulpmiddel bij het nemen van beslissingen over de uitvoering van het reeënbeheer is deze leidraad opgesteld. Het biedt richting en duidelijkheid voor Wildbeheereenheden, Reeëncommissies, Reeëncoördinatoren, terrein beherende organisaties, weg- beheerders en andere betrokkenen die zich bezighouden met het beleid en beheer van het ree.

Deze leidraad beoogt het reeënbeheer te structureren en draagt bij aan een eenduidige en verantwoorde besluitvorming, waardoor het proces van het maken van keuzes wordt vereenvoudigd en beleid omtrent het ree effectief kan worden geïmplementeerd.

Het leefgebied van het ree

Het leefgebied van het ree is een dynamisch en gevarieerd landschap, dat varieert van uitgestrekte bossen en natuurgebieden tot open landbouwgronden, tuinen en verstedelijkte gebieden. Dit landschap is niet alleen van belang voor de reeën zelf, maar ook voor het behoud van biodiversiteit, het reguleren van natuurlijke hulpbronnen en het ondersteunen van een gezonde ecologie.

De aanwezigheid van wegen, huizen en landbouwstructuren heeft echter geleid tot versnippering van dit landschap. Dit vormt een uitdaging voor zowel de reeënpopulatie als voor het bredere ecosysteem. De fragmentatie van habitats verhoogt het risico op wildaanrijdingen, vermindert de bewegingsvrijheid van dieren en kan leiden tot afname van genetische diversiteit.

Daarnaast heeft het landgebruik een directe invloed op de wijze waarop reeën zich voeden en hun leefgebied gebruiken. De landbouw, met name intensieve akkerbouw en veehouderij, kan zowel voordelen als nadelen bieden voor het ree. Terwijl weide- en landbouwgrond het voedselaanbod voor reeën kunnen vergroten, kunnen gewassen of jonge aanplant ook een risico op wildschade met zich meebrengen.

Het landschap van het ree is een complexe mix van natuurlijke en door mensen gemanipuleerde elementen die de het gedrag en de leefwijze van het ree beïnvloeden. Er is een noodzaak om het landschap te begrijpen en te beheren op een manier die in balans is met zowel de natuurlijke processen als de menselijke belangen.

Doelstellingen van de Vereniging: Duurzame populaties en welzijn van het ree

De doelstelling van Vereniging Het Ree is het bevorderen van duurzame reeënpopulaties, met als primaire focus het welzijn van de dieren. Dit betekent dat de populatie op een zodanige manier beheerd moet worden dat deze zowel ecologisch stabiel is als het welzijn van de individuele dieren wordt gewaarborgd.

Het beheren van een duurzame populatie reeën vereist zowel ecologische als ethische overwegingen, waarbij het welzijn van de dieren en het behoud van hun populatie in harmonie moet zijn.

Wettelijke belangen: Juridische kaders en overwegingen

Het beheer van de reeënpopulatie is ook gebonden aan wet- en regelgeving die het welzijn van de dieren, de volksgezondheid en de openbare veiligheid regelt. Dit juridische kader is essentieel voor het ontwikkelen van een verantwoorde en rechtmatige strategie voor het beheer van de populatie.

Het voorkomen van wildaanrijdingen is een belangrijk aspect van de wetgeving die verband houdt met verkeersveiligheid. De aanwezigheid van reeën langs of op wegen kan gevaar opleveren voor de verkeersveiligheid. Dit vereist maatregelen zoals wildrasters, waarschuwingstekens en het aanpassen van de infrastructuur om risico's te minimaliseren. Het kan nodig zijn om populaties te reguleren om schade aan gewassen en aan ecologische belangen te voorkomen. In gebieden waar reeën schade veroorzaken, kan er sprake zijn van een rechtmatige basis om de populatie te controleren.

Tegelijkertijd zijn reeën beschermd in de Omgevingswet. Elke ingreep in hun populatie, zoals het doden of verplaatsen van dieren, moet zorgvuldig worden afgewogen tegen de wettelijke bescherming die de soort geniet.

Specifieke beleidsmatige overwegingen

- **Wildaanrijdingen:** In gebieden waar wegen door het leefgebied van reeën snijden, is er een verhoogd risico op ongevallen. Beleidsmaatregelen moeten gericht zijn op het implementeren van veilige oversteekplaatsen voor het wild, het plaatsen van verkeersborden die waarschuwen voor het potentiële gevaar en het aanleggen van wildrasters of tunnels die het risico op aanrijdingen verkleinen.
- **Wildschade:** In gebieden waar reeën schade aan gewassen veroorzaken, kunnen preventieve maatregelen worden genomen zoals het plaatsen van afschrikmiddelen, het aanpassen van de inrichting van akkers of het instellen van schadevergoeding voor grondgebruikers die door reeën getroffen worden.
- **Populatiebeheer en natuurlijke processen:** Het beheer van de populatie moet in overeenstemming zijn met de draagkracht van het ecosysteem. Dit kan betekenen dat in sommige gebieden de populatie moet worden beheerd, terwijl in andere gevallen het populatiebeheer gericht kan zijn op het stimuleren van ecologische processen.

Het beheer van de reeënpopulatie kan niet worden gezien als een op zichzelf staande taak, maar moet geïntegreerd worden in een breder beleidskader waarin verschillende belanghebbenden samenwerken. Het gaat hierbij niet alleen om het beheer van de dieren zelf, maar ook om de interactie met andere delen van het ecosysteem. Het beheer van de reeën is slechts effectief als het als onderdeel van een geïntegreerd beleid wordt uitgevoerd, waarbij alle betrokkenen samenwerken en hun belangen worden afgewogen.

Deze leidraad biedt een gedetailleerde en evenwichtige aanpak voor het beheer van de reeënpopulatie, rekening houdend met de verschillende ecologische, maatschappelijke en juridische aspecten die invloed hebben op het welzijn van de dieren. Het maakt duidelijk hoe verschillende beleidsmaatregelen moeten worden afgestemd op de specifieke omstandigheden van het landschap en de belangen van de betrokkenen.

2 DOELSTELLING VERENIGING HET REE

In dit hoofdstuk wordt de doelstelling van Vereniging Het Ree (VHR) toegelicht. Sinds de oprichting van de VHR in 1951 zet deze zich in als belangenbehartiger van het ree in Nederland. De doelstelling van de VHR luidt:

"Het behoud van duurzame populaties reeën en de bevordering van het welzijn van reeën in Nederland".

Doel:

- De instandhouding en verbetering van het welzijn van de reeënpopulaties in Nederland en het behartigen van de belangen van degenen die zich bezighouden met het beheer van de reeënpopulaties in de uitoefening van de instandhouding en verbetering van het welzijn van de reeënpopulaties.
- De vereniging tracht dit doel te bereiken door:
 - het bevorderen van een goed beheer van de reeënpopulaties, onder andere door het bevorderen van kennisoverdracht en het geven van voorlichting en adviezen, het verzorgen van publicaties gericht op de leden, alsmede op instanties die zich op enigerlei wijze bezig houden met of raakvlakken hebben met reeën en/of hun biotoop;
 - het verlenen van service aan leden door hen informatie te verschaffen, met name in een uit te geven periodiek, door hun wensen en verlangens jegens elkaar de gemelde instanties over te brengen en zo mogelijk te vervullen en door het coördineren van meningen, zodat deze voor zo veel mogelijk als uniforme beleidslijn door de vereniging tot uiting kunnen worden gebracht;
 - het verzorgen van opleidingen in theorie en praktijk, een en ander in de ruimste zin des woords;
 - het bevorderen van samenwerking, ter zake het beheer van reeënpopulaties, met verwante organisaties.

3 HET REE IN ONZE SAMENLEVING EN DE NATUUR

In dit hoofdstuk worden het gedrag en de leefwijze van het ree besproken, met nadruk op de invloed hiervan op het voorkomen van aanrijdingen, het beperken van schade en het beheer van de populatie. Deze informatie is cruciaal voor het treffen van effectieve (preventieve) maatregelen die bijdragen aan een duurzame omgang met het ree binnen verschillende eco-systemen.

Het gedrag van reeën heeft niet alleen invloed op hun interactie met de omgeving, maar ook op de biodiversiteit binnen een gebied. De aanwezigheid van reeën kan zowel positieve als negatieve effecten hebben op het ecosysteem. Een goed gebalanceerde en beheerde populatie kan bijdragen aan de veerkracht en het behoud van biodiversiteit, terwijl overbegrazing door een te grote populatie schadelijk kan zijn voor plantensoorten en het evenwicht van het ecosysteem.

In dit hoofdstuk wordt de wisselwerking tussen de leefwijze van het ree, het ecosysteem, de verkeersveiligheid en de schade aan landbouw en natuur verder uitgediept, om zo tot een beter begrip te komen van de rol van het ree in onze samenleving en het beheer van de populatie.

Algemene beschrijving van het ree

In deze paragraaf worden het gedrag en de leefwijze van het ree besproken. Gedrag en leefwijze hebben grote invloed op het voorkomen van aanrijdingen, het beperken van schade en de uitvoering van het beheer. Daarom is onderstaande informatie van belang voor het treffen van (preventieve) maatregelen.

Gedrag

De dagelijkse activiteiten zoals voedsel zoeken, foerageren, herkauwen en slapen vinden gedurende de hele dag plaats, waarbij vooral het voedsel zoeken en herkauwen zich meerdere malen per dag herhaalt. Daarbij vertonen reeën een duidelijke piek in hun activiteitenritme in de ochtend- en avondschemer. Dit zijn de voornaamste momenten waarop het ree uit de dekking treedt en daarmee het vaakst zichtbaar is. Ook gebruiken reeën de schemerperiodes en de nacht om zich te verplaatsen naar foerageergebieden of ten behoeve van voortplantingsactiviteiten.

Geiten en hun kalveren besteden vanaf september relatief veel tijd aan het zoeken naar voedsel en leggen in die periode grotere afstanden af. De bokken leven na de bronst (eind augustus) een teruggetrokken bestaan. In de wintermaanden (november – januari) zijn reeën over het algemeen weinig actief. De dieren rusten veel, zijn plaatsgebonden en gaan zeer zuinig met hun energie om. Vanaf half januari neemt de activiteit van reeën toe en neemt de voedselinname van bokken, geiten én kalveren weer toe. Juist in deze periode is het voedselaanbod laag en gaan reeën actief opzoek naar nieuwe voedselgebieden, individueel of in sprongen. In maart trekken de meeste reeën terug naar hun leefgebieden om weer territoriaal te leven.

Reeën eten hoofdzakelijk in de schemerperiodes. De plek waar ze hoogwaardig voedsel vinden onthouden ze om er naar terug te keren. Hierdoor ontstaan trekbewegingen door het leefgebied. De paden (wissels) die reeën achterlaten lopen door hun leefgebieden. Hier laten ze hun geuren, uitwerpselen en andere sporen achter. Jonge reeën volgen deze sporen en

leren zo waar ze het beste voedsel kunnen vinden. Bij het reduceren van wildaanrijdingen dient met dit gedrag rekening te worden gehouden.

Leefgebieden

Reeën hebben een voorkeur voor een afwisselend dekkingsrijk landschap, dat wil zeggen een afwisseling van bos, weides, akkers, wildwallen en ruigten. Maar het leefgebied van reeën beperkt zich niet tot deze habitat. Momenteel komt het ree in bijna heel Nederland voor en leeft het in bos- en heidegebieden, in het polderland, in de duinen en in moerasgebieden en rietlanden. Een geschikt gebied moet voldoen aan tenminste drie voorwaarden: voldoende voedsel, vocht en veiligheid.

Ontbreekt één van deze voorwaarden, dan is het gebied minder geschikt voor het ree en wordt het doorgaans bezet door jonge of minder dominante dieren. Door het toegenomen aantal reeën in Nederland, leven er eveneens reeën in het open akker- en polderland. Deze reeën lopen jaarrond in sprongen. Deze reeën worden ook wel veldreeën genoemd.

Grenzen van de leefgebieden

Een leefgebied van reeën kan worden begrensd door natuurlijke grenzen zoals bijvoorbeeld grote wateren of hooggebergten. In Nederland zijn dit rivieren, meren en zeeën, maar ook en vooral onnatuurlijke harde grenzen die door de mens zijn aangebracht, zoals snelwegen, kanalen en intensief bebouwde zones, alsmede wildkerende rasters. Het gaat altijd om barrières die migratie ernstig kunnen beperken, maar niet onmogelijk maken. Reeën hebben dus leefgebieden waarbinnen migratie, vanuit het ree gezien, ongehinderd kan plaatsvinden. Barrières tussen leefgebieden zijn overbrugbaar, maar niet zonder beperking.

Voedsel

Reeën hebben gevarieerd, hoogwaardig en licht verteerbaar voedsel nodig, te weten eiwitrijke delen van planten. Reeën worden daarom selectieve eters (concentrate selectors) genoemd. In tegenstelling tot damherten en edelherten, kunnen reeën alleen hoogwaardig plantaardig materiaal verteren. Grofstengelig voedsel zoals grassen, riet, twijgjes, enz. kunnen reeën niet verteren. Zij eten daarom alleen zachte kruiden, jonge loten, jonge blaadjes, bloemen en knoppen. Reeën grazen dan ook niet, maar zijn steeds op zoek naar licht verteerbaar plantaardig materiaal.

Prooidier

Reeën vormen in natuurlijke situaties een voedselbron voor verschillende predatoren, zoals de wolf (*Canis lupus*), de lynx (*Lynx lynx*) en de bruine beer (*Ursus arctos*). Vooral voor de lynx vormen reeën het hoofdmenu. In Nederland komt de lynx en de beer (nog) niet in het wild voor.

In Nederland zijn met name de pasgeboren kalfjes heel kwetsbaar. Ze zijn een gemakkelijke prooi voor predatoren, zoals vossen (*Vulpes vulpes*), dassen (*Meles meles*) en wilde zwijnen (*Sus scrofa*). Hoewel de vos in Nederland de meest voorkomende landpredator is, blijkt uit een uitgebreid onderzoek in Noorwegen (Panzacchi, 2007) dat vossenpredatie op reekalveren geen direct aantoonbare effecten heeft op de totale reeënstand. Vossenpredatie is voornamelijk afhankelijk van diverse omstandigheden. Hoofdzakelijk de aan- of juist afwezigheid van andere prooidieren bepaalt de omvang van predatie op reekalveren. Ook wilde zwijnen willen nog wel eens een reekalf pakken als ze de mogelijkheid krijgen.

Een predator die de stand maar voornamelijk het gedrag van het ree in Nederland wel kan beïnvloeden is de wolf. Na ruim 150 jaar afwezig te zijn geweest, zijn er weer wolven aanwezig in Nederland. Hierdoor treedt er extra mortaliteit op bij de reeën en vertonen reeën ander gedrag.

Als prooidier is het ree zeer goed in staat om zich in tijd en ruimte aan te passen aan de aanwezigheid van predatoren. In natuurlijke omstandigheden varieert het predatierisico hoofdzakelijk in tijd. Predatoren zijn vaak in bepaalde perioden actief. Het ree herkent de momenten waarop een predator actief is en past zijn gedrag hierop aan. Dit gedrag is ook waar te nemen bij menselijke verstoring.

Territoriaal

Bij het ree is hoofdzakelijk gedurende de zomerperiode sprake van een duidelijk territorium. In het voorjaar (maart-mei) betrekken de bokken een eigen territorium waar andere bokken niet meer worden getolereerd. Zeker in deze periode worden de jonge bokken verdreven. De jonge bokken leiden een zwervend bestaan, ze kennen de streek niet goed en lopen in deze periode een verhoogd risico te worden doodgereden. Het territorium van een volwassen reebok bedraagt tussen de 5 tot 30 hectare, afhankelijk van voedselaanbod en leefomgeving. Aan de hand van geurklieren bakent de bok zijn territorium af aan boompjes en struiken. Ook geiten hebben een eigen herkenbaar territorium, maar daar zijn de grenzen veelal wat minder strak. Ook verdedigen geiten hun eigen territorium niet of nauwelijks. Geiten zijn toleranter en je ziet ze vaak nog in gezelschap van een kalf van het vorig jaar (smalree) en van de nieuwgeboren kalveren. Volwassen geiten mijden elkaar in tijd en ruimte. Meestal overlapt het territorium van een bok dat van één of meerdere geiten. In de winter zijn reeën veel toleranter naar elkaar. Er is dan minder volwaardig voedsel te vinden waardoor ze zuinig met hun energie moeten omgaan. In deze periode zijn reeën extra gevoelig voor verstoring en energieverlies, omdat zij 's winters moeten teren op hun vetreserves.

Voortplanting

In juli en augustus is de bronstperiode van het ree. In deze periode zijn zowel de bokken als de geiten zeer actief en is het risico op een aanrijding groot. Omdat de geit niet altijd direct bereid is om te paren, volgen er soms wilde achtervolgingen door de bok tot de geit wel bereid is. Na de paring deelt de bevruchte eikel zich tot een kiemcel, maar die ontwikkelt zich na die deling niet verder en blijft in de baarmoeder. Pas vanaf half december nestelt de kiem zich in de baarmoederwand en ontwikkelt zich een embryo. Dit wordt een verlengde draagtijd of uitgestelde innesteling genoemd.

Medio mei worden de kalveren geboren. Volwassen geiten krijgen in Nederland in de regel twee kalveren; geiten die voor het eerst drachtig zijn maar één kalf. Per aanwezige geit wordt gerekend met een reproductiegetal van 1,7. Dit houdt in dat per geit gemiddeld 1,7 kalf per jaar wordt geboren. Eind augustus is de bronst voorbij en leven de bokken een meer teruggetrokken bestaan.

Verspreiding en ontwikkeling

Het ree komt in bijna heel Europa voor, maar wel in verschillende dichtheden. In Scandinavië bijvoorbeeld komen reeën in lagere dichtheden voor dan in ons land. Dat geldt ook voor Spanje en Portugal. Alleen in Ierland en IJsland komen géén reeën voor. Verder komt het ree ook in Siberië en Azië voor.

De reeënpopulatie zoals deze in Nederland voorkomt is onderdeel van de Europese reeënpopulatie en moet worden gezien als een metapopulatie. Het ree komt in bijna heel Nederland voor. Alleen op enkele Waddeneilanden en in delen van Zuid- en Noord-Holland komen nog geen populaties reeën voor. Tot voor kort gold dit ook voor West Zeeuws-Vlaanderen. Echter, in de afgelopen jaren is ook hier sprake van een zich ontwikkelende populatie reeën.

De Nederlandse reeënpopulatie heeft zich de afgelopen jaren sterk uitgebreid. Niet alleen in aantallen, maar ook in de verspreiding over Nederland. In 1930 werd het aantal reeën in Nederland geschat op circa 4.000. In 1960 bedroeg dat aantal 15.000 en in 1980 lag dat aantal al rond de 30.000 dieren. Op dit moment wordt het aantal geschat op minimaal 135.000 reeën (2024).

De rol van het ree in de biodiversiteit

Deze paragraaf behandelt de impact van reeën op de biodiversiteit. De aanwezigheid van reeën in een ecosysteem kan zowel positieve als negatieve effecten hebben op de biodiversiteit. Het is essentieel om een balans te vinden tussen de omvang van de reeënpopulatie en de draagkracht van het ecosysteem. Overbegrazing door een te grote populatie kan schadelijk zijn, terwijl een goed beheerde en gebalanceerde populatie juist kan bijdragen aan de veerkracht en het behoud van het ecosysteem.

Reeën hebben een significante invloed op de vegetatiestructuur en de samenstelling van zowel plant- als diersoorten binnen een ecosysteem. Deze invloed kan zowel positieve als negatieve effecten op de biodiversiteit en ecologische processen hebben, afhankelijk van de omvang van de populatie en het beheer van het gebied.

Positieve invloeden op biodiversiteit

Lichte verstoring van vegetatie

In gebieden waar een gebalanceerde reeënpopulatie aanwezig is, kan hun vraat bijdragen aan de volgende positieve effecten:

- **Creëren van open plekken:** Vraat door reeën bevordert de ontwikkeling van open plekken in het bos, wat ruimte biedt voor lichtminnende plantensoorten zoals kruiden en heesters.
- **Verhoogde boomdiversiteit:** Reeën kunnen dominante boomsoorten zoals beuken of esdoorns afremmen, waardoor minder voorkomende soorten de kans krijgen om zich te vestigen en te groeien.
- **Zaadverspreiding:** Reeën spelen een rol in de verspreiding van zaden, zowel via hun vacht als via uitwerpselen. Dit proces bevordert de verspreiding van verschillende plantensoorten, wat de genetische diversiteit van plantpopulaties ten goede komt.

Negatieve invloeden op biodiversiteit

Overvraat van kwetsbare plantensoorten

Reeën vertonen een sterke voorkeur voor jonge, sappige planten en bomen, wat leidt tot de volgende effecten:

- **Afname van kruidenrijke vegetatie:** Kruidenrijke soorten verdwijnen waar een hoop andere dieren zoals insecten, vlinders en vogels afhankelijk van zijn. Dit zorgt van een afname van soorten.

- **Belemmerde natuurlijke verjonging van bomen:** Het eten van zaailingen, met name van loofbomen zoals bijvoorbeeld wilg, populier, linde en esdoorn, vertraagt of verhindert de verjonging, wat de langetermijnstructuur, vitaliteit en diversiteit van bossen in gevaar brengt.
- **Verminderde struiklagen:** Het grazen van jonge struiken beperkt de ontwikkeling van struiklagen, wat cruciaal is voor het bieden van schuilplaatsen en voedselbronnen voor insecten, vogels en kleinere zoogdieren, zoals hazen en egels.

Verlies aan habitatdiversiteit

Het wegnemen van struiken en jonge bomen door vraat kan leiden tot de vershraling van het bossysteem, wat de volgende gevolgen heeft:

- **Dominantie van specifieke plantensoorten:** Door de afname van de struik- en boomlaag krijgen concurrerende soorten meer ruimte, wat de algehele biodiversiteit kan beperken.
- **Negatieve effecten op soorten afhankelijk van struiklagen:** Vogels, zoals de nachtegaal, en insectenetende dieren, zoals vleermuizen, worden benadeeld doordat de vegetatie die zij nodig hebben voor voedsel en beschutting verdwijnt.

Indirecte effecten op andere soorten

- **Afname van voedselaanbod voor insecten:** Het verdwijnen van bloeiende planten heeft negatieve gevolgen voor bestuivende insecten, zoals bijen en vlinders die afhankelijk zijn van bloemen voor voedsel.
- **Impact op roofdieren:** Het verlies van biodiversiteit door het verminderde voedselaanbod kan ook leiden tot een afname van populaties van roofdieren, zoals vossen en roofvogels, die zich voeden met kleine zoogdieren en vogels.

Dynamiek in bossen

Vraat door reeën kan de vestiging van snelgroeiende pioniersoorten bevorderen, wat bijdraagt aan de aanpassing van bossen aan hogere temperaturen. Deze dynamiek maakt het ecosysteem veerkrachtiger tegen de effecten van klimaatverandering, doordat het de kans vergroot dat het bos zich kan aanpassen aan nieuwe klimaatomstandigheden.

Door het beheer van reeënpopulaties en het afstemmen van het faunabeheer op ecologische principes kan het evenwicht tussen negatieve en positieve invloeden op zowel biodiversiteit als klimaatadaptatie optimaal worden behouden.

Reeën en het verkeer

In deze paragraaf wordt het ree in relatie tot het verkeer nader toegelicht. Het aantal aanrijdingen met reeën is niet alleen afhankelijk van het ree zelf, maar ook van de functie en inrichting van de weg. Landelijk is te zien dat het aantal wildaanrijdingen op provinciale en gemeentelijke wegen het hoogst is. Het aantal op rijkswegen is relatief lager. Dit komt hoofdzakelijk doordat de totale weglengte van deze wegen geringer is en omdat veel van deze wegen voorzien zijn van een raster. Ook in het tijdstip van aanrijdingen met reeën zijn er grote verschillen. Voor de actuele cijfers van aanrijdingen verwijzen wij naar de websites van de faunabeheereenheden en naar stichting Wildaanrijdingen Nederland.

Aanrijdingen met reeën

Op basis van de geregistreerde en gevalideerde aanrijdingen met het ree in Nederland van stichting Wildaanrijdingen Nederland zijn er een tweetal verschijningsvormen te onderscheiden. Er is een aantal aspecten van invloed op de hoogte van het risico op een aanrijding.

Ongevallen met reeën hebben primair twee verschijningsvormen:

- een motorvoertuig en een ree komen met elkaar fysiek in contact;
- een bestuurder van een motorvoertuig probeert een ree te ontwijken en er ontstaat een ongeval.

Aspecten die van invloed zijn op het risico van een aanrijding:

- populatieomvang;
- periode en tijdstip;
- barrièrewerking van een weg:
 - wegbreedte: hoe breder de weg, hoe hoger het risico;
 - intensiteit: hoe intensiever de weg wordt gebruikt, hoe hoger het risico;
 - rijsnelheid: hoe hoger de toegestane snelheid, hoe hoger het risico;
- onvoorspelbaarheid in het gedrag van het ree;
- de breedte en het soort beplanting van de wegberm.

Gedragingen van het ree

Hoe en wanneer het ree zich verplaatst is van invloed op het risico op een wildaanrijding. Veelal vinden aanrijdingen met reeën plaats waar het omliggend gebied aantrekkelijk is voor het ree en waar het voedsel en rust vindt. Het is van belang in te kunnen schatten hoe, waar en wanneer reeën zich verplaatsen. Waar steken de dieren de weg over, in welke periode doen ze dat en op welk tijdstip? De meeste wildaanrijdingen vinden plaats in het voorjaar (april-juni). In deze periode vertonen de bokken territoriaal gedrag en verdrijven de geiten de kalveren van het voorgaande jaar. In het voorjaar en de vroege zomer is er daardoor sprake van een verhoogd risico op aanrijdingen met reeën. De tweede piek van wildaanrijdingen vindt net na de bronst plaats, zo rond eind augustus en begin september. Met name in de schemerperiodes is er verhoogd risico. De voorjaarspiek heeft te maken met het gedrag en leefwijze van de reeën. Nadat ze in de winter in sprongen leven, gaan de reeën in de lente weer meer solitair leven. De jonge bokken worden eerst verstoten en later in het voorjaar ook de jonge geiten. Zij moeten dan voor zichzelf een leefgebied gaan zoeken. Daarbij steken ze geregeld wegen over. Ook is er een piek te zien tijdens de ochtend- en avondschemer. Vooral in de schemerperiodes zijn reeën actief. Bij het risico op een aanrijding tussen een motorvoertuig en een ree speelt de populatieomvang van het ree eveneens een belangrijke rol.

Zomertijd/wintertijd

Bij de invoering van de zomertijd worden er landelijk ieder jaar ook meer reeën aangereden. De reeën trekken terug naar hun daginstand en steken daarbij de weg over als de ochtendspits al is begonnen. Mensen veranderen de klok, maar de biologische klok van het ree verandert niet. Het verzetten van de klok heeft tot gevolg dat reeën zich exact tijdens de spits verplaatsen van rustgebied naar voedsel en nieuwe territoria. Het kost ongeveer drie dagen voordat de dieren zijn gewend aan ons zomerritme (bron: Stichting Wildaanrijdingen Nederland). Bij de invoering van de wintertijd wordt de klok een uur achteruitgezet. Dit heeft weinig effect op aanrijdingen omdat er qua schemer in de ochtendspits weinig verandert.

De wegfunctie

De wegbreedte, de gebruikintensiteit en de rijsnelheid zijn belangrijke factoren voor het bepalen van de hoogte van het risico op een aanrijding met een ree op een bepaald wegtraject. Door deze drie gegevens met elkaar te combineren en de geregistreerde aanrijdingen op wegen te analyseren, krijgt men inzicht in het risico van een aanrijding met een ree op een bepaald weg(gedeelte). In veel gevallen wordt onderscheid gemaakt in het type weg en de daartoe behorende functie. Er kan onderscheid worden gemaakt in drie typen wegen: rijkswegen, provinciale wegen en gemeentelijke wegen. Een rijksweg en een provinciale weg worden doorgaans intensief gebruikt en hebben daardoor een brede hoofdrijbaan en de rijsnelheden liggen hoog. Een gemeenteweg wordt vaak minder intensief gebruikt, heeft doorgaans niet een heel brede rijbaan en de snelheid van het verkeer ligt lager.

Inrichting van de weg en berm

Duurzaam Veilig is een belangrijk kader voor het inrichten van wegen en is het vertrekpunt voor de keuze van maatregelen. Zo is het niet gewenst om op wegen met een intensieve verkeersfunctie, waar het verkeer met hoge snelheid rijdt, gelegenheid te bieden om zonder extra voorzieningen reeën vrij over te laten steken. Het is ook niet gewenst dat er op deze wegen grote verschillen worden gecreëerd in snelheid en rijrichting. Daarbij is het van belang dat weggebruikers, aan de hand van de weginrichting en de verkeersintensiteit, de verkeerssituaties kunnen voorspellen en hun verkeersgedrag daarop kunnen aanpassen. Is er dan toch sprake van een incident, dan draagt de weginrichting bij aan een zo gunstig mogelijke afloop. Tot slot, verkeersdeelnemers moeten bewust worden gemaakt van het risico om zo adequaat mogelijk te kunnen handelen.

Voorkomen van aanrijdingen

Maatregelen om verkeersongevallen met reeën te voorkomen zijn in twee categorieën in te delen:

- maatregelen die ingrijpen op de verkeerssituatie;
- maatregelen die ingrijpen op de leefsituatie van reeën.

Voor toepassing van de eerste categorie is informatie nodig over de inrichting van de weg en berm. Voor toepassing van de tweede categorie is kennis en informatie nodig over gedrag en leefwijze van het ree. Hierbij gaat het om de weg- en omgevingskenmerken en de leefwijze van het ree. Deze twee categorieën zijn onder te verdelen in vijf maatregelengroepen:

- maatregelen die de toegang tot de weg beperken. Denk aan rasters al dan niet in combinatie met een dwangwissel of een faunapassage;
- maatregelen die de dieren remmen bij het betreden van de weg. Dit kan in de vorm van wildspiegels, akoestische middelen, reflectoren en geurstoffen;
- maatregelen gericht op het gedrag van de weggebruiker. Dit zijn waarschuwborden, wildwaarschuwingssystemen, snelheidsbeperkingen en weginrichting;
- maatregelen die het terreingebruik van het ree beïnvloeden. Het aanleggen van wildakkers, afleidend voeren, het verwijderen van hoge vegetatie langs de weg en de keuzen van het bermmengsel;
- maatregelen die gericht zijn op aantalsreductie van het ree.

Doorgaans is het wenselijk om maatregelen te combineren voor een optimaal effect. Voor een uitgebreid overzicht van de maatregelen wordt verwezen naar hoofdstuk 10 (Het maatregelenpakket) van deze leidraad.

Aanpak vermindering aanrijdingen

Het is van belang om het gedrag en de leefwijze van het ree en de verkeerssituatie op elkaar af te stemmen, omdat dat de reducering van aanrijdingen effectiever maakt. Hierbij is maatwerk en een gerichte aanpak van belang. Voordat er een maatregel of een combinatie van maatregelen die ook daadwerkelijk effectief is/zijn kan worden gekozen en toegepast, is het van belang dat er een aantal stappen worden uitgevoerd.

1. **Inventarisatie van de verkeerssituatie:** Het identificeren van risicovolle wegen en gebieden waar wildaanrijdingen het vaakst plaatsvinden. Hierbij wordt gekeken naar factoren zoals snelheidslimieten, het aantal voertuigen, de aanwezigheid van bochten en kruispunten, en het al dan niet aanwezig zijn van barrières.
2. **Bestuderen van het gedrag van het ree:** Het is essentieel om te begrijpen wanneer, waar en hoe de reeën het vaakst de weg overstekken. Dit kan variëren afhankelijk van het seizoen, het tijdstip van de dag (zoals 's avonds of 's nachts) en de aanwezigheid van voedselbronnen of rustplaatsen nabij de weg.
3. **Ontwikkelen van maatwerkoplossingen:** Op basis van de bevindingen uit de voorgaande stappen kan een gerichte aanpak worden ontwikkeld. Maatregelen kunnen variëren van het aanleggen van wildrasters en tunnels tot het plaatsen van waarschuwingstekens en verlichting op risicovolle plekken. Het creëren van veilige oversteekplaatsen, zoals ecoducten of wildviaducten, kan ook een effectieve oplossing zijn, afhankelijk van de specifieke situatie.
4. **Monitoring en evaluatie:** Nadat maatregelen zijn getroffen, is het van belang om de effectiviteit ervan te monitoren. Dit kan door middel van vervolgmetingen van het aantal aanrijdingen en het observeren van de veranderingen in het gedrag van de reeën. Indien nodig kunnen aanpassingen of aanvullingen op de maatregelen worden doorgevoerd om de veiligheid verder te verbeteren.
5. **Samenwerking met stakeholders:** Het succes van het reduceren van wildaanrijdingen hangt vaak af van de samenwerking tussen verschillende partijen, zoals wegbeheerders, natuurorganisaties, boeren en de lokale overheid. Het is belangrijk om gezamenlijke doelen en verantwoordelijkheden vast te stellen en regelmatig te communiceren over de voortgang en eventuele knelpunten.

Door een gebiedsgerichte aanpak en samenwerking kunnen de juiste maatregelen worden geïmplementeerd, wat de veiligheid van zowel mens als dier bevordert.

Schade door reeën aan landbouw en bosbouw

Reeën zijn selectieve eters die zich voornamelijk voeden met kruiden, vruchten, bladeren en knoppen. Door hun eetgedrag kunnen ze aanzienlijke schade veroorzaken aan verschillende typen vegetatie, zoals fruitbomen, boomkwekerijen, jonge bosopstanden die gericht zijn op houtproductie en natuurbos. Daarnaast kunnen ze ook schade aan andere gewassen veroorzaken, zoals bloembollen en diverse sierteelten. De mate van schade die door reeën in Nederland wordt aangericht, is echter

moeilijk precies vast te stellen, aangezien BIJ12 doorgaans geen tegemoetkoming verleent voor schade veroorzaakt door reeën. Dit gebrek aan rapportage maakt het moeilijk om de omvang van de schade goed in kaart te brengen.

Vraatschade

Vraatschade verwijst naar de schade die wordt veroorzaakt door het eten van bladeren, naalden, knoppen en twijgen door reeën. Dit kan leiden tot verminderde groei van de beplanting en in het geval van zaailingen en jonge aanplant zelfs tot afsterven. In beperkte mate vormt vraatschade doorgaans geen probleem, vooral wanneer de schade gelijkmatig over het gebied en verschillende plantensoorten wordt verspreid. Echter, wanneer de vraatschade intensief is of zich richt op één specifieke soort, kan dit aanzienlijke schade veroorzaken.

De omvang van de vraatschade wordt bepaald door verschillende factoren, zoals de populatiegrootte van het ree, de inrichting van het gebied, de mate van verstoring binnen het gebied en het beschikbare voedselaanbod.

Zaailingen en jonge beplanting kunnen door deze vraat direct afsterven. Meerjarige beplanting is beter bestand tegen vraatschade, aangezien deze doorgaans opnieuw uitloopt vanaf de aangevreten plek of slapende knoppen. Echter, herhaaldelijke vraatschade kan de kwaliteit van het hout negatief beïnvloeden, met bijvoorbeeld kromme stamgroei of de ontwikkeling van meerdere stammen tot gevolg. In ernstige gevallen kan ook meerjarige beplanting afsterven door langdurige vraat.

Veegschade

Veegschade wordt veroorzaakt wanneer mannelijke reeën hun gewei schuren tegen jonge bomen en struiken, meestal op een hoogte van ongeveer 20 tot 60 centimeter. Het aantal bomen en struiken dat hierdoor wordt beschadigd is doorgaans beperkt, hoewel bepaalde soorten zoals larijs, douglas, spar en grove den vaak de voorkeur krijgen.

De beschadiging van de schors heeft meerdere nadelige gevolgen:

- De beschadiging kan fungeren als toegangspoort voor schimmels en bacteriën, wat kan leiden tot houtrot.
- De schade kan de groei van de boom beperken door het verstoren van de aanvoer van water en voedingsstoffen.
- De boom moet energie investeren in het overgroeien van de wond. Wanneer een groot deel van de stam beschadigd is, kan dit zelfs leiden tot het afsterven van de boom of struik.
- De zichtbare wond kan de commerciële waarde van het hout verminderen, wat problematisch kan zijn, afhankelijk van het doel en de bestemming van de boom of struik.

Mannelijke reeën vertonen dit veeggedrag voornamelijk in de maanden maart en april, wanneer ze hun gewei verliezen en hun territoriale gedrag toeneemt. Daarnaast is er sprake van veeggedrag in de maanden juli en augustus rondom de bronsttijd. Het veeggedrag dient primair om het territorium te markeren, waarbij geurstoffen uit geurklieren tussen de rozenstokken van de reebok een rol spelen.

Deze schade kan, afhankelijk van de omvang en frequentie, invloed hebben op zowel de groei als de commerciële waarde van de beplanting.

Een veelgebruikte en effectieve preventieve maatregel om schade door reeën te beperken, is het plaatsen van fysieke barrières, zoals rasters of hekwerken, rondom percelen die gevoelig zijn voor vraatschade. Deze maatregel kan helpen om te voorkomen dat reeën toegang krijgen

tot bepaalde gebieden en dus de schade aanzienlijk te reduceren. Er moet echter worden opgemerkt dat het plaatsen van een raster in sommige gevallen niet technisch mogelijk, financieel haalbaar of wenselijk is. In gebieden met complexe terreinstructuren, waar bijvoorbeeld grote oppervlakten of moeilijk toegankelijke delen van een perceel betrokken zijn, kan het plaatsen van een raster logistieke en financiële uitdagingen met zich meebrengen. Evenzo kunnen er beleids- of landschapsredenen zijn waardoor het plaatsen van rasters niet gewenst is, bijvoorbeeld wanneer het natuurlijke karakter van het landschap behouden moet blijven.

Omdat niet iedere situatie hetzelfde is, is het essentieel om maatwerk te leveren op perceelniveau. Dit houdt in dat de keuze voor de meest geschikte preventieve maatregelen zorgvuldig moet worden afgewogen op basis van de lokale omstandigheden, zoals het type gewas, de kwetsbaarheid van het gebied, de aard van het perceel en de kosten-batenanalyse van de toegepaste maatregelen. Het vaststellen van een effectief maatregelenpakket, specifiek afgestemd op de kenmerken van het terrein en de lokale populatie van reeën, is daarom van groot belang.

In hoofdstuk 5 worden verschillende preventieve maatregelen nader toegelicht. Deze maatregelen kunnen variëren van fysieke barrières, zoals rasters en afsluitingen, tot gedragsveranderende maatregelen voor de dieren zelf, zoals afschot en herverdeling van de populatie. Ook worden er methoden besproken die gericht zijn op het voorkomen of beperken van schade, zoals het gebruik van geurafweermiddelen, reflecterende objecten en het aanleggen van strategische begrazingsgebieden die de reeën naar minder kwetsbare zones leiden. Het implementeren van deze maatregelen vereist een holistische benadering en samenwerking tussen terreinbeheerders, landbouwers en faunabeheerders om de schade op lange termijn te minimaliseren en tegelijkertijd de biodiversiteit en ecologische balans te waarborgen.

4 WETTELIJKE KADERS EN PLANNEN VOOR HET REEËNBEHEER

In dit hoofdstuk wordt het wettelijk kader voor het beheer van reeën besproken, met bijzondere aandacht voor de Omgevingswet die op 1 januari 2024 in werking is getreden. Deze wet bevat kaderstellende bepalingen die van invloed zijn op het faunabeheer en de wijze waarop populaties van in het wild levende dieren beheerd moeten worden.

Het faunabeheerplan speelt een centrale rol in het duurzaam beheer van de reeënpopulatie. Dit plan beschrijft de noodzakelijke maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade die wordt veroorzaakt door in het wild levende dieren, zoals reeën. Het opstellen van een faunabeheerplan is verplicht voor iedere faunabeheereenheid, die dit plan moet baseren op trendtellingen van de populatie in hun werkgebied. Deze gegevens zijn cruciaal voor het vaststellen van de juiste maatregelen.

Naast het faunabeheerplan is het ook raadzaam om jaarlijks een werkplan op te stellen, hoewel dit niet wettelijk verplicht is. Een werkplan geeft invulling aan de doelstellingen van het reeënbeheer voor dat jaar en wordt opgesteld door de faunabeheereenheid, wildbeheereenheid, terreinbeherende organisatie of een reeëncommissie. Werkplannen worden jaarlijks goedgekeurd na overleg met de betrokken partijen. Afhankelijk van de afspraken binnen de provincie, wordt het plan ter kennisgeving aan de provincie aangeboden.

Wettelijk kader

In deze paragraaf wordt het wettelijk kader met betrekking tot het reeënbeheer beschreven. Op 1 januari 2024 is de Omgevingswet ingegaan. Bij de Omgevingswet is er sprake van kaderstellende bepalingen. De verdere uitwerking moet gezocht worden in de tot de wet behorende besluiten en regelingen.

- het Besluit activiteiten leefomgeving (Bal);
- het Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl);
- het Omgevingsbesluit (Ob);
- het Besluit bouwwerken leefomgeving (Bbl).

Daarnaast is er ook nog sprake van de Omgevingsregeling (Or).

Het ree in de wet

Verbod op doden of vangen van reeën

Het ree is beschermd ingevolge de Ow en valt onder het beschermingsregime van de categorie Overige soorten (art. 11.54 Bal).

Voor het ree geldt dat ze niet opzettelijk mogen worden gedood of gevangen en dat hun voortplantingsplaatsen en rustplaatsen niet opzettelijk mogen worden vernield (art. 11.54 lid 1 onder a en b Bal).

Er kan enkel worden afgeweken van de verbodsbepalingen wanneer:

- er geen andere bevredigende oplossing bestaat;
- er sprake is van minimaal één van de in de wet genoemde wettelijke belangen;
- de activiteit geen afbreuk doet aan het streven om de populaties van de betreffende soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Wettelijke afweging

Voor het reeënbeheer geldt dat de provincie als bevoegd gezag het belang van de bescherming van het ree en het belang waarvoor een vergunning wordt aangevraagd tegen elkaar moet afwegen. Hierbij moet rekening worden gehouden met de specifieke omstandigheden van de aanvraag.

Ook kan een provincie ervoor kiezen om een in beginsel vergunningsplichtige activiteit te regelen in maatwerkregels (vrijstelling). Als de provincie daarvoor kiest dan moet de vrijstelling voldoen aan dezelfde wettelijke afweging als de verlening van een omgevingsvergunning.

De volgende elementen moeten zowel bij de verlening van een omgevingsvergunning als bij een eventuele vergunning vrije aanwijzing (vrijstelling) worden getoetst:

- 1 Is er een andere bevredigende oplossing?
Wanneer een vergunning of een vrijstelling wordt verleend, zal er moeten worden aangetoond dat er geen andere bevredigende oplossing bestaat dan het doden of vangen van reeën. De wet zegt hierbij niet dat deze niet-

dodende maatregel eerst moet zijn ingezet en er hoeft ook niet aangetoond te worden dat deze niet tot een gewenst resultaat heeft geleid alvorens kan worden overgegaan tot het verlenen van een vergunning of vrijstelling voor het doden of vangen van reeën. Er moet wel worden vastgesteld dat er geen andere bevredigende oplossing mogelijk is. Dit houdt derhalve in dat bij het verlenen van een vergunning of vrijstelling het bevoegd gezag moet hebben meegewogen of er alternatieve oplossingen bestaan en of met deze alternatieve oplossingen het doel ook kan worden bereikt. Alleen als niet met een voor de soort minder ingrijpende oplossing kan worden volstaan, dan mag worden gekozen voor doden van een dier. Er is alleen een bevredigend alternatief voorhanden als deze het probleem kan oplossen.

Het bevoegd gezag dient bij de afweging om een vergunning of vrijstelling af te geven voor het doden of vangen van reeën drie zaken in overweging te nemen:

- Wat is het exacte probleem of de specifieke situatie waarvoor doden of vangen noodzakelijk is?
- Zijn er andere bevredigende oplossingen mogelijk en zijn deze oplossingen ook daadwerkelijk praktisch, ethisch en financieel haalbaar?
- Indien deze oplossingen voorhanden zijn, lossen deze dan ook daadwerkelijk het probleem deels of volledig op?

- 2 Is er een wettelijk belang dat de ingreep in de soort rechtvaardigt?

Aannemelijk zal moeten worden gemaakt dat vergunningverlening noodzakelijk is om één of meerdere van de onderstaande wettelijke belangen te dienen:

- het belang van de bescherming van de wilde flora of fauna, of in het belang van de instandhouding van de natuurlijke habitats;
- het voorkomen van ernstige schade aan met name gewassen, veehouderijen, bossen, visgronden, wateren of andere vormen van eigendom;
- in het belang van de volksgezondheid, de openbare veiligheid of andere dwingende redenen van groot openbaar belang, met inbegrip van redenen van sociale of economische aard en met inbegrip van voor het milieu wezenlijke gunstige effecten;
- voor onderzoek en onderwijs, re-populatie of herintroductie van deze soorten;
- om het onder strikt gecontroleerde omstandigheden mogelijk te maken op selectieve wijze en binnen bepaalde grenzen een beperkt, bij de ontheffing of vrijstelling vastgesteld aantal van bepaalde dieren van de aangewezen soort te vangen of onder zich te hebben;
- ter voorkoming van schade of overlast, met inbegrip van schade aan sportvelden, schietterreinen, industrieterreinen, kazernes of begraafplaatsen;
- ter beperking van de omvang van de populatie van dieren, in verband met door deze dieren ter plaatse en in het omringende gebied veelvuldig veroorzaakte schade of in verband met de maximale draagkracht van het gebied waarin de dieren zich bevinden;
- ter voorkoming of bestrijding van onnodig lijden van zieke of gebrekkige dieren;
- het algemeen belang.

- 3 Ten derde zal door vergunningverlening geen afbreuk mogen worden gedaan aan het streven de populaties van de betrokken soort in hun natuurlijke verspreidingsgebied in een gunstige staat van instandhouding te laten voortbestaan.

Gunstige staat van instandhouding

De staat van instandhouding van een soort wordt als gunstig beschouwd wanneer:

- uit populatie-dynamische gegevens blijkt dat de soort een levensvatbaar component is van de natuurlijke habitat waarin hij voorkomt en dat vermoedelijk op lange termijn zal blijven;
- het natuurlijke verspreidingsgebied van die soort niet kleiner wordt of binnen afzienbare tijd lijkt te zullen worden;

- er een voldoende grote habitat bestaat en waarschijnlijk zal blijven bestaan om de populaties van de soort op lange termijn in stand te houden.

De populatieomvang

De populatie is in Nederland sinds 1980 van een aantal tussen de 25.000 en 30.000 reeën toenomen naar een geschat aantal van meer dan 135.000 reeën in 2024. Landelijk bekeken stijgt de huidige populatietrend en wordt de populatieomvang als gunstig gezien.

Het verspreidingsgebied

De omvang van het huidige leefgebied waarbinnen het ree in Nederland voorkomt is van voldoende omvang en kwaliteit voor een gunstige referentiewaarde. Het areaal is beduidend groter dan het vastgestelde areaal van 1994. Reeën betrekken in Nederland nog steeds nieuwe gebieden waar ze voorheen niet of nauwelijks voorkwamen. Daarom wordt het verspreidingsgebied ook als gunstig gezien.

Het Faunabeheerplan

In deze paragraaf wordt het faunabeheerplan besproken. Hoe wordt het faunabeheerplan opgesteld en welke onderdelen zijn hierbij verplicht? Op grond van de Omgevingswet moet iedere faunabeheereenheid faunabeheerplannen opstellen voor hun werkgebied ten behoeve van het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren. Het faunabeheerplan beschrijft de noodzakelijke maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren. Ter onderbouwing van deze maatregelen zijn de trendtellingen van de populaties in het wild levende dieren in het gebied waarbinnen het faunabeheerplan van toepassing is noodzakelijk.

De term duurzaam beheer van populaties wordt in de Omgevingswet bij de beschrijving van de faunabeheereenheden de faunabeheerplannen benoemd. Hiermee doelt de wetgever op duurzaam beheer of gebruik als bedoeld in artikel 2 van het Verdrag inzake biologische diversiteit (Rio de Janeiro, 15 juni 1992). In de Omgevingswet is dit als volgt geformuleerd: “Het vangen en doden van dieren moet voldoen aan de eisen van verstandig en duurzaam gebruik. Duurzaam gebruik wordt in het hiervoor aangehaalde biodiversiteitsverdrag gedefinieerd als het gebruik van bestanddelen van de biologische diversiteit op een wijze en in een tempo die niet leiden tot achteruitgang van de biologische diversiteit op de lange termijn. Hieruit volgt dat met name in het faunabeheerplan geborgd moet zijn dat het vangen en doden van de beschermde diersoort het ree er niet toe leidt dat de staat van instandhouding van de betrokken diersoorten in het geding komt.”

Faunabeheereenheden stellen voor hun werkgebied een faunabeheerplan op. Het duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren, de bestrijding van schadeveroorzakende dieren door grondgebruikers en de uitoefening van de jacht worden uitgevoerd overeenkomstig het faunabeheerplan.

Een faunabeheereenheid heeft de rechtsvorm van een vereniging met volledige rechtsbevoegdheid of een stichting. In het bestuur van een faunabeheereenheid zijn in ieder geval de jachthouders uit het werkgebied van de faunabeheereenheid en maatschappelijke organisaties, die het doel behartigen van een duurzaam beheer van populaties van in het wild levende dieren in de regio waartoe het werkgebied van de faunabeheereenheid behoort, vertegenwoordigd. Op uitnodiging van het bestuur van de faunabeheereenheid kunnen vertegenwoordigers van andere dan de maatschappelijke organisaties en wetenschappers op het gebied van faunabeheer deelnemen aan de vergaderingen van het bestuur en het bestuur adviseren.

Faunabeheereenheden stellen een of meer faunabeheerplannen vast voor hun werkgebied. Ten aanzien van door onze minister (vanwege de omvang van hun leefgebieden) aangewezen diersoorten stellen de faunabeheereenheden, in wiens werkgebied het leefgebied is gelegen, gezamenlijk een faunabeheerplan op. Onderdeel van het faunabeheerplan zijn passende en doeltreffende maatregelen ter voorkoming en bestrijding van schade aangericht door in het wild levende dieren.

Ten behoeve van een planmatige en doelmatige aanpak van het faunabeheer wordt het faunabeheerplan onderbouwd door trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het faunabeheerplan van toepassing is. Faunabeheerders verstrekken aan de desbetreffende faunabeheereenheden gegevens over de aantallen dieren, onderscheiden naar soort, die zij hebben gedood.

Alvorens een faunabeheerplan vast te stellen, hoort de faunabeheereenheid de binnen haar werkgebied werkzame wilbbeheereenheden over de inhoud van het plan.

Het faunabeheerplan behoeft de goedkeuring van gedeputeerde staten van de provincie waarin de faunabeheereenheid werkzaam is. Ingeval een gezamenlijk faunabeheerplan is vastgesteld door faunabeheereenheden in verschillende provincies, geschiedt de goedkeuring door Gedeputeerde Staten van de provincie waarin het leefgebied van de soort grotendeels is gelegen, in overeenstemming met Gedeputeerde Staten van de andere provincies waarin het leefgebied mede is gelegen. Een goedgekeurd faunabeheerplan wordt openbaar gemaakt door de betreffende faunabeheereenheid.

Provinciale Staten stellen bij verordening regels op waaraan in hun provincie werkzame faunabeheereenheden en de door de faunabeheereenheid vastgestelde faunabeheerplannen moeten voldoen. Deze regels kunnen in elk geval betrekking hebben op:

- de omvang en begrenzing van het werkgebied van de faunabeheereenheid;
- de aard, omvang en noodzaak van de op grond van het faunabeheerplan te verrichten handelingen waarvoor een ontheffing wordt verleend of waartoe opdracht wordt verleend;
- de wijze waarop en de perioden waarin de handelingen worden verricht, en
- de vertegenwoordiging van maatschappelijke organisaties in het bestuur van de faunabeheereenheid.

Het werkplan

Naast het faunabeheerplan is het zeer raadzaam, niet wettelijk verplicht, om jaarlijks ook een werkplan op te stellen. Een werkplan kan worden opgesteld door of in opdracht van een faunabeheereenheid, een wilbbeheereenheid, een terreinbeherende organisatie of een reeëncommissie. Een werkplan is een beschrijving van de wijze waarop jaarlijks invulling wordt gegeven aan de te bereiken doelstellingen in relatie tot het reeënbeheer. De werkplannen worden jaarlijks, na overleg met de faunabeheereenheid, terreinbeherende organisaties en wilbbeheereenheden, goedgekeurd, vastgesteld en afhankelijk van de afspraken binnen de betreffende provincie ter kennisgeving aan de provincie aangeboden. In het werkplan moeten minimaal de volgende onderdelen staan:

- de voorjaarsstand;
- de aanwas;
- de berekende zomerstand;
- de doelstanden zoals bepaald in het faunabeheerplan;
- de verdeling van het afschot.

In het werkplan wordt op lokaal niveau inzicht gegeven over de aanwezige reeënpopulatie en het daarbij behorende beheer. Naast de bovengenoemde onderdelen kan het plan worden aangevuld met:

- een evaluatie van de voorgaande beheerperiode. Hierin wordt aangegeven welke maatregelen zijn getroffen, zoals preventieve maatregelen en afschot in het gebied;
- een beoordeling van de mate waarin de genomen maatregelen het gewenste resultaat hebben behaald;
- een overzicht van de getroffen preventieve maatregelen en een overzicht van de locaties waar nog preventieve maatregelen ontbreken maar wel noodzakelijk zijn;
- een overzicht van het uitgevoerde afschot over het afgelopen planjaar, verdeeld naar tijdstip en locaties;
- andere bekende mortaliteit van reeën in het eigen gebied (verdrinking, rasterslachtoffers, stroperij, honden en/of natuurlijke sterfte);
- een overzicht van de geregistreerde aanrijdingen ingedeeld naar tijdstip en locaties;
- een berekening van het gewenste of noodzakelijke afschot voor het komende planjaar;
- eventuele aanvullende afspraken met betrekking tot het reeënbeheer.

Het werkplan dient vooral kort en bondig te zijn. Het is niet noodzakelijk om er een enorm document van te maken en overbodige informatie op te nemen. Voor details kan worden verwezen naar het faunabeheerplan.

5 STAPSGEWIJZE AANPAK VAN HET REEËNBEHEER

Dit hoofdstuk behandelt de methoden voor het tellen, registreren en monitoren van de reeënpopulatie. Omdat het exact aantal reeën in Nederland niet te bepalen is, worden trendtellingen gebruikt om de ontwikkeling van de populatie te volgen. De gegevens over afschot, valwild en schade door reeën worden verzameld en geregistreerd om een beter inzicht te krijgen in de populatie en de ecologische impact.

Daarnaast worden in dit hoofdstuk preventieve maatregelen besproken om conflicten met reeën te beperken. Aantalsreductie door afschot is een belangrijke maatregel, maar het is vaak effectiever om deze maatregel te combineren met andere maatregelen. Bij aanrijdingen met reeën of andere calamiteiten is het essentieel om gewonde dieren op te sporen, wat kan worden gedaan met behulp van gespecialiseerde zweethonden. Dit hoofdstuk biedt een overzicht van de methoden en maatregelen die bijdragen aan een effectief en verantwoord populatiebeheer van reeën.

Telling, registratie en monitoring

In deze paragraaf worden tellingen, registratie en monitoring beschreven. Ieder jaar worden er tellingen uitgevoerd, worden er reeën geschoten, vindt er valwildafhandeling plaats en veroorzaken reeën economische en ecologische schade. Al deze data moet worden verwerkt en geregistreerd in diverse registratiesystemen. Tellen van het exacte aantal reeën in Nederland is niet mogelijk. Om te bepalen hoe de populatie zich ontwikkelt maken we daarom gebruik van trendtellingen. Deze trendtelling geeft het minimaal aantal aanwezige reeën weer (minimum number alive, MNA). Door de resultaten jaarlijks met elkaar te vergelijken is het mogelijk om een trend te bepalen in de ontwikkeling van de reeënpopulatie. Dit kan betekenen een afname,

stabilisatie of een toename. Een trendtelling geeft inzicht in hoe groot de eventuele af- of toename is. De toe- of afname wordt uitgedrukt in een percentage.

Waarom wordt er geteld?

Op de eerste plaats bestaat er een wettelijke verplichting om te tellen en te registreren. De Omgevingswet bepaalt dat, ten behoeve van een planmatige en doelmatige aanpak van het faunabeheer, het faunabeheerplan wordt onderbouwd door trendtellingen van de populaties van in het wild levende dieren in het gebied waarop het faunabeheerplan van toepassing is.

In artikel 6.3 lid 4 Omgevingsbesluit is opgenomen dat faunabeheerders gegevens verstrekken aan de desbetreffende faunabeheereenheden over de aantallen dieren die zij hebben gedood, onderscheiden naar soort. Het verstrekken van deze gegevens wordt gedaan via het Fauna Registratie Systeem, Dora of Faunaspot. Telling en registratie is wettelijk bepaald en dient te worden uitgevoerd.

De cijfers die worden geregistreerd zijn voor de faunabeheereenheid noodzakelijk bij het opstellen van de faunabeheerplannen en de onderbouwing van het faunabeheer. Zonder deze cijfers is het voor de faunabeheereenheden onmogelijk om het faunabeheerplan te onderbouwen en deze in stand te houden bij beroep en bezwaar.

In Nederland worden reeën in de meeste provincies beheerd op basis van draagkracht en/of verkeersveiligheid. Om dit voor elkaar te krijgen moeten de cijfers van aanrijdingen, tellingen en afschot bekend en gevalideerd zijn. Om deze validatie te waarborgen is er gekozen voor een digitaal registratiesysteem. Wanneer deze cijfers ontbreken of onvolledig zijn dan betekent dit dat de uitvoering van het beheer niet voldoende is onderbouwd en daarmee wordt afgewezen. Dit is in het verleden in diverse provincies gebeurd. Zonder tellingen en registraties kan er geen faunabeheerplan worden opgesteld en kan er daarmee geen beheer worden uitgevoerd.

Minimum number alive

De voorjaarsstelling bepaalt het maximaal aantal levende reeën dat wordt waargenomen tijdens de telronden binnen een vastgesteld gebied en binnen een vastgestelde tijdsduur. Hiermee wordt dus niet het absolute aantal reeën binnen het telgebied bepaald. Door deze telling jaarlijks op exact dezelfde periode, tijdstip en wijze uit te voeren, kan een trend in de ontwikkeling van de reeënpopulatie worden bepaald. Dit aantal zegt niets over het werkelijk aantal aanwezige reeën. Het werkelijk aantal reeën is nagenoeg onmogelijk te tellen. Door driemaal opeenvolgend te tellen binnen een gebied, is het mogelijk om een groot deel van de aanwezige reeën waar te nemen. Dit is voornamelijk van belang voor het bepalen van de samenstelling van de populatie. Naast de MNA is het ook van belang om inzicht te hebben in de geslachtsverdeling en de leeftijdsopbouw.

Registratie

Tijdens elke telronde wordt een telformulier ingevuld. Per telgebied eindigt de telling met drie ingevulde telformulieren met de drie bijbehorende kaarten. Iedere waarneming, per telronde, van een ree of een sprong reeën wordt genoteerd op het telformulier met aantekeningen over de datum, avond- of ochtendtelling, het tijdstip van waarneming, de exacte locatie, geslacht en een leeftijdscategorie. Bij de

leeftijdscategorie wordt onderscheid gemaakt tussen kalf of adult. Wanneer onvoldoende kan worden waargenomen wat de leeftijdscategorie of het geslacht is dan wordt het dier genoteerd als niet aangesproken. Wanneer de leeftijdscategorie wel kan worden bepaald, maar het geslacht niet kan worden vastgesteld, wordt de leeftijdscategorie ingevuld en wordt bij bijzonderheden niet aangesproken ingevuld. Bij het tellen vanaf een vaste locatie worden dezelfde dieren, die meermaals worden waargenomen, maar één keer genoteerd. Alleen de reeën in het eigen telgebied worden genoteerd. Bij reeën die na observatie vertrekken in de richting van een naburig telgebied, wordt dit duidelijk aangegeven op de kaart door middel van een pijl in de richting waarin het individuele ree of een eventuele sprong vertrekt, evenals het tijdstip. Op deze wijze is het beter mogelijk om achteraf correcties van eventuele dubbeltellingen door te voeren.

Alle gecontroleerde en gecorrigeerde gegevens worden door de wildbeheereenheid verwerkt in het FRS of in Dora. Hierin is een vaste module aanwezig waardoor, na invoering van de telgegevens per telgebied, een overzicht wordt verkregen van de MNA in dat telgebied en de samenstelling van de populatie. Deze is alleen beschikbaar voor daartoe bevoegde personen.

Het telgebied

De wildbeheereenheid waarin de reeën worden geteld, wordt opgedeeld in kleinere gebieden. Dit zijn de telgebieden. Criterium hierbij is dat ieder telgebied een (nagenoeg) gelijke telinspanning kent. De telgebieden moeten zo worden gekozen dat voor elk van die gebieden eenzelfde telinspanning mogelijk is. Per telronde wordt maar éénmaal op dezelfde locatie geteld. Een uitzondering is wanneer er vanaf een vaste locatie wordt geteld. De telroutes en locaties liggen doorgaans langjarig vast. Elk telgebied heeft een uniek nummer. Dit nummer is gekoppeld aan het jachtveldnummer. Uitgangspunt is dat per telronde iedere telroute kan worden uitgevoerd in circa 2,5 uur. Wanneer er vanaf een vaste locatie wordt geteld dan blijft (blijven) de teller(s) hier 2,5 uur. Afhankelijk van de vegetatie, de ontsluiting en het reliëf kunnen telgebieden onderling dus in grootte verschillen. Wanneer wordt geteld vanaf vaste locaties dan dienen deze zodanig in het telgebied gelegen te zijn dat hiermee een zo volledig mogelijk beeld van het gebied kan worden verkregen.

Periodetelling

De telling wordt uitgevoerd op het moment dat:

- er nog geen nieuwe aanwas van dat jaar is;
- de zichtbaarheid hoog is;
- de eventuele wintersterfte heeft plaatsgevonden.

Om dit te realiseren dient er geteld te worden in de maanden maart en april. Door de tellingen uit te voeren in de periode nadat de grootste wintersterfte heeft plaatsgevonden en voor de nieuwe aanwas, telt men de populatiegrootte waaruit de populatie reeën zich weer ontwikkelt tot de zomerstand. Bij de keuze van het telmoment dient er rekening te worden gehouden met de maanstand. Gedurende de nieuwe maanperiode benutten reeën de relatief korte schemerperiode namelijk intensiever om te foerageren.

De reeëntelling wordt in onderling overleg tussen de gezamenlijke faunabeheereenheden bepaald. De faunabeheereenheden laten vervolgens aan de wildbeheereenheden en betrokken organisaties weten wanneer er geteld wordt. Mocht het in een bepaald gebied werkelijk niet mogelijk zijn om te tellen, dan kan in overleg met de faunabeheereenheid worden afgeweken van de geplande datum en kan een nieuwe datum worden vastgesteld.

Uitvoering van de trendtelling

Voorafgaand aan een telronde verzamelen alle tellers zich op een centrale plek waar duidelijke instructies worden gegeven en de telformulieren worden verdeeld. De start en het einde van de telling zijn vooraf bepaald en met elkaar afgesproken. Dit is in de avondtelling circa 2 uur voor zonsondergang tot donker en bij de ochtendtelling een half uur voor zonsopkomst tot circa 2 uur na zonsopkomst. Aan het eind van iedere telronde worden alle telformulieren en de bijbehorende kaarten op de centrale plaats ingeleverd. Om dubbeltellingen in aaneengesloten gebieden door verplaatsingen zo veel mogelijk te voorkomen, wordt door iedereen en altijd op hetzelfde tijdstip geteld. Als hier om onderbouwde redenen van afgeweken moet worden, dan moet dit in overleg met de faunabeheereenheid. De telling vindt doorgaans plaats vanuit een langzaam rijdende auto, met uitzondering van die gebieden waar geen auto's kunnen komen of de omstandigheden van dien aard zijn dat niet vanuit de auto kan worden geteld. In dat geval kan er gebruik worden gemaakt van een vaste tellocatie of een vaartuig. Hierbij dient er rekening mee te worden gehouden dat de telling wel een representatief beeld geeft van het aantal reeën binnen het telgebied. Voor de exacte methode en uitvoering van de trendtelling wordt er verwezen naar het Landelijk telprotocol reeën VHR.

Voor het volledig telprotocol wordt verwezen naar:
www.hetree.nl/files/Landelijk_telprotocol_reen_final_2014_VHR_GA_010314.pdf

Jaarrondtelling

Door jaarrond in een gebied de reeën te monitoren wordt een beeld verkregen van het aantal reeën dat zich in het bewuste gebied bevindt, wat de geslachtsverhouding is en wat de leeftijdsklassen zijn. Deze telling wordt ook wel de jaarrondtelling genoemd. Deze telling is bedoeld om een beter inzicht te krijgen in de benaderde werkelijke stand van reeën in dat gebied. Op basis van deze benaderde werkelijke stand bepaalt de faunabeheereenheid samen met de wildbeheereenheid de aanwas. Hierbij wordt rekening gehouden met de draagkracht van het gebied, het aantal aanrijdingen, andere mortaliteit en opgetreden schade. Dit is een telling die naast de trendtelling kan worden uitgevoerd. Dit kan zowel overdag worden uitgevoerd als in de schemer en het donker met behulp van warmtebeeldtechniek.

De methode van de benaderde werkelijke stand werkt als volgt:

- Aanvang januari wordt bij de coördinator het aantal reeën dat er bij benadering in het gebied aanwezig zijn doorgegeven. Dit wordt doorgaans gedaan door de jachthouders;
- Naast de aantallen reeën wordt de geslachtsverhouding en de leeftijdsopbouw doorgegeven;
- De verzamelde gegevens van de benaderde werkelijke stand worden vervolgens doorgegeven aan de faunabeheereenheid;
- Bij deze telling is het gebruik van warmtebeeld en restlichtversterking en eventueel een drone met warmtebeeld toegestaan.

Warmtebeeldtelling

Met behulp van warmtebeeldtechniek is het ook mogelijk om reeën in de late schemer en in de nacht waar te nemen. Ook zijn ze beter waar te nemen in dichtere dekkingen. Hiervoor gebruikt men een thermografische camera ofwel warmtebeeldcamera. Een warmtebeeldcamera maakt gebruik van infraroodstraling. Een object met een temperatuur boven nul graden zendt infrarode straling uit. Hoe hoger de temperatuur, hoe meer de hoeveelheid uitgezonden infraroodstraling. Afhankelijk van de kwaliteit van de camera is het mogelijk om

de kleinste verschillen te detecteren. Hierdoor is het goed mogelijk om reeën te inventariseren en verschillen te bepalen. Ook is het mogelijk om met een drone in combinatie met een warmtebeeldcamera te tellen. Het voordeel van een warmtebeeldtelling is dat het, mits goed uitgevoerd, een redelijk accuraat beeld geeft van het aantal reeën binnen een gebied. Ook is het een goed middel om het seizoensgebonden gedrag van reeën te monitoren. Waar bevinden de dieren zich in welke periode?

Een combinatie van een trendtelling en een warmtebeeldtelling geeft een volledig beeld van de reeënpopulatie binnen een gebied. Een warmtebeeldtelling is een goede aanvulling op een trendtelling. Door een warmtebeeldtelling een aantal keren per jaar uit te voeren wordt er een nog beter beeld verkregen van de populatie en het gedrag van reeën.

Graasdrukmonitoring

Een graasdrukmonitoring is het inzichtelijk maken van de relatie tussen vraadruk door reeën en de bosverjonging door middel van een uniforme en objectieve meting. Een graasdrukmonitoring biedt een onderbouwing voor het uit te voeren reeënbeheer.

De graasdrukmonitoring is doorgaans een langjarige monitoring waarbij tussentijds meerdere malen geëvalueerd dient te worden. Tijdens de tussentijdse evaluatie worden de verzamelde gegevens besproken. De (tussen)uitkomsten geven inzicht in die gebieden waar de bosverjonging niet overeenkomt met het gewenste doel. Wanneer de gewenste doelen niet worden gehaald, wordt de gewenste populatiedichtheid aangepast. Dit betekent concreet dat doelstanden gedurende een beheerperiode bijgesteld zullen worden afhankelijk van de uitkomst van de monitoring.

Preventieve maatregelen binnen het reeënbeheer

In deze paragraaf worden de preventieve maatregelen die mogelijk getroffen kunnen worden om conflicten met reeën te beperken behandeld. Eén maatregel alleen is vaak niet voldoende om het probleem volledig op te lossen. Een combinatie van maatregelen kan bijdragen aan een effectieve oplossing.

Onderstaand een overzicht van maatregelen met een korte toelichting en een weergave van de voor- en nadelen.

Rasters

Rasters van gaas zijn zeer effectief om reeën van de weg te weren en om verjongingsvakken (tijdelijk) te beschermen. De kosten zijn doorgaans hoog en het sluit doorgang tot verschillende gebieden af. Een raster vormt een fysieke barrière die ervoor zorgt dat het dier de weg niet kan betreden of niet bij de verjonging kan komen. Het plaatsen van insprongen zorgt ervoor dat reeën die toch op de weg belanden weer terug naar het leefgebied kunnen.

Voordelen:

- werkt, mits goed aangelegd, zeer effectief;
- weert ook andere diersoorten;
- betrekkelijk gemakkelijk te plaatsen;
- gaat betrekkelijk lang mee.

Nadelen:

- zorgt voor versnippering van het landschap en isoleert populaties van verschillende diersoorten;
- hoge aanlegkosten;
- hoge onderhoudskosten door jaarlijkse inspectie en onderhoud.

Raster in combinatie met een faunapassage

Er bestaan drie soorten rasters in combinatie met een faunapassage. Een ecoduct, een faunatunnel en een dwangwissel. Bij een ecoduct kunnen dieren middels een brug over de weg, bij een faunatunnel kunnen de dieren onder de weg door en bij een dwangwissel kunnen ze op een daarvoor aangewezen plaats de weg oversteken. Het voordeel van een faunapassage is de mogelijkheid om uitwisseling van de populaties aan beide zijden van de weg te realiseren. Hierdoor hebben dieren minder de neiging om langs het raster tot het eindpunt te lopen en daar de weg over te steken. Het raster moet correct worden aangelegd. Het raster moet hoog genoeg zijn, er mogen geen openingen in of onder het raster zitten en het raster moet jaarlijks geïnspecteerd worden.

Voordelen:

- werkt, mits goed aangelegd, zeer effectief;
- zorgt voor ontsnippering van het landschap/vergroten leefgebied;
- veel diersoorten profiteren van deze maatregel;
- lange levensduur;
- kan een belangrijke verbindende functie hebben in het Natuurnetwerk Nederland.

Nadelen:

- hoge aanlegkosten;
- niet altijd uitvoerbaar vanwege de impact op het landschap;
- hoge onderhoudskosten door jaarlijkse inspectie en onderhoud;
- verhoogde aanrijdingen buiten het gebied waar de rasters niet staan.

Aanpassing leefgebied

De inrichting en het gebruik door mensen van het leefgebied dat grenst aan wegen, biedt ook perspectief voor maatregelen. Aanrijdingen veroorzaakt door verstoring door recreanten en loslopende honden kan worden gereduceerd door wandelpaden strategisch aan of om te leggen. Ook het aantrekkelijk maken van gebieden verder van de wegen door afleidend voeren, zoals wildakkers waardoor het trekgedrag van het dier verandert, heeft een verlagend effect op het aantal wildaanrijdingen. Daarnaast is het wenselijk om op te treden tegen loslopende honden door het aanlijngedod strikt te handhaven.

Het aantrekkelijker maken van gebieden die verder van wegen afliggen, kan door het treffen van diverse maatregelen of een combinatie ervan. Te denken valt aan:

- aanleg van wildakkers, wildweides en bladakkers;
- planten van aantrekkelijke beplanting die voedsel en dekking biedt;
- plaatsen van likstenen.

Voordelen:

- naast reeën profiteren hier ook andere dieren van;
- bij juiste aanleg zeer effectief, zeker in combinatie met andere maatregelen;
- landschappelijk aantrekkelijk.

Nadelen:

- frequent onderhoud vereist;
- vaak zijn deze gebieden niet in beheer van de wegbeheerder.

Visuele middelen

Visuele middelen, zoals reflectoren en wildspiegels, zorgen er slechts voor dat het ree zijn snelheid vermindert. Ze houden niet tegen dat reeën oversteken. Daarnaast treedt er bij deze maatregel op termijn veelal gewenning op waardoor het zijn effectiviteit verliest. Het idee van de wildspiegel is dat het licht van naderende motorvoertuigen in een hoek van 90 graden wordt gereflecteerd, waardoor het naderende dier het autolicht in de ogen krijgt en afremt. Zodra het motorvoertuig is gepasseerd verdwijnt het licht en kan het dier oversteken. Een variant hierop zijn molentjes die bestaan uit twee kruislings geplaatste plaatjes plexiglas voor- zien van reflectoren. De wind die veroorzaakt wordt door het voorbijrijdende verkeer laat de molentjes draaien, waardoor het licht van de auto wordt gereflecteerd en knippert.

In Nederland worden wildspiegels zeer frequent toegepast. De plaatsing van wildspiegels gebeurt veelal door gemeenten en lokale wildbeheereenheden. In Nederland zijn ze door het hele land geplaatst. Uit een groot aantal onderzoeken in binnen- en buitenland blijkt dat de effectiviteit van de wildspiegels en windmolentjes veelal maar tijdelijk van aard is, omdat reeën wennen aan deze maatregelen. Daarnaast heeft een wildspiegel, wanneer deze werkt, alleen maar een vertragende functie en stopt het dier niet in zijn voortbeweging.

Voordelen:

- lage aanlegkosten;
- betrekkelijk gemakkelijk te plaatsen;
- sluit de weg niet af voor dieren.

Nadelen:

- werkt vaak maar tijdelijk;
- gewenning door het ree;
- intensief in onderhoud;
- diefstalgevoelig;
- kan alleen bij gemaaide bermen.

Waarschuwingsborden in het verkeer

Ook kan men kiezen voor het plaatsen van statische borden. Dit kunnen permanente of tijdelijke borden zijn. Het kunnen standaard waarschuwingsborden zijn of borden die voor een specifieke plek zijn ontwikkeld, zoals de zogenoemde ‘crash-signing’. Dit zijn borden waarop het aantal aanrijdingen, dat op de plek heeft plaatsgevonden, vermeld is. Waarschuwings- borden zijn erop gericht om bestuurders te attenderen op de aanwezigheid van overstekend wild, zodat ze langzamer en alerter rijden. Naast statische borden zijn er ook actieve borden. Dit kunnen borden zijn met waarschuwingslichten, maar ook met het aantal aanrijdingen dat op die weg heeft plaatsgevonden of voorzien zijn van een botsing-illustratie.

Voordelen:

- makkelijk te plaatsen en verwijderen;
- actieve borden hebben een redelijk goed effect.

Nadelen:

- opzichzelfstaand heeft een statisch bord weinig effect.

Verlaging rijsnelheden

Het verlagen van de rijsnelheid verruimt het zicht van de bestuurder, waardoor de kans op het tijdig waarnemen van reeën wordt vergoot en het dier ook meer tijd heeft om te reageren. Naast een toename in reactietijd is ook de remafstand bij een lagere snelheid kleiner, waardoor de kans op een (fatale) aanrijding kleiner wordt. Daar waar de maximumsnelheid is verlaagd, houden bestuurders zich lang niet altijd aan de nieuwe snelheidslimiet, waardoor het lastig is om uitspraken te doen over de effectiviteit. Snelheid kan worden verlaagd door borden of door het plaatsen van objecten zoals snelheidsdrempels, plantbakken of andere wegversmallingen.

Voordelen:

- bestuurders kunnen beter anticiperen op overstekend wild;
- een kortere remweg;
- een dynamisch snelheidslimiet tussen zonsondergang en zonsopkomst hindert bestuurders minimaal.

Nadelen:

- bestuurders houden zich niet altijd aan de snelheid;
- bij 80-kilometer wegen is het niet alleen de snelheid, maar ook vaak de locatie van de wegen die voor aanrijdingen zorgen. Vaak zijn dit landelijk gelegen wegen, die daarom een verhoogd risico hebben. De verlaging van de snelheid neemt het probleem niet weg;
- het is beleidsmatig niet eenvoudig om de snelheid op een weg succesvol te verlagen.

Aanpassen bermen

Als de bermen langs wegen open zijn en een lage vegetatie hebben, dan is de kans groter dat zowel reeën als automobilisten elkaar eerder zien. De breedte van de berm speelt daarbij ook een belangrijke rol. De toegenomen openheid kan wel leiden tot een hogere snelheid van het verkeer. Een brede berm kan juist reeën aantrekken. Door de bermvegetatie zeer kort en vooral schraal te houden kan dit voorkomen worden. Een optie is ook om verder van de weg af te zorgen voor voldoende voedsel door strategisch wildweides aan te leggen.

De aantrekkelijkheid van de wegberm voor reeën kan worden verminderd door het voedsel- aanbod (beplanting en mineralen) in de wegberm te reduceren door:

- beplanting in de wegberm volledig of deels te verwijderen;
- specifieke voedselplanten die reeën aantrekkelijk vinden te verwijderen;
- te zorgen voor beplanting die reeën niet smakelijk vinden;
- gebruik van strooizout te verminderen.

Voordelen:

- bij bredere berm met korte vegetatie beter zicht;
- eenvoudig te realiseren;
- minder aantrekkingskracht voor de reeën om in de buurt van de weg te komen.

Nadelen:

- als dit zorgt voor meer zicht voor bestuurders kan dit leiden tot hogere rijsnelheden en juist meer wildaanrijdingen;
- frequent onderhoud vereist;
- kan conflicteren met andere doelstellingen, zoals verkeersveiligheid en biodiversiteit.

Akoestische middelen

De installatie kan geluid produceren bij nadering van een voertuig, bijvoorbeeld geactiveerd door de koplampen. Het geluid kan een harde piep, de alarmroep van dieren of ultrasoon irriterend geluid zijn. Een ander akoestisch middel is de montage van waarschuwingsfluiten op voertuigen die bij snelheden boven de 50 km/uur een geluid geven. Dit laatste is praktisch nauwelijks uitvoerbaar en wordt verder in dit rapport ook niet behandeld. De akoestische middelen moeten ervoor zorgen dat reeën de weg niet betreden en de dieren ertoe aanzetten om de directe omgeving van de weg te mijden.

Voordelen:

- betrekkelijk gemakkelijk te plaatsen;
- geen drastische ingreep in het landschap;
- wanneer er geen verkeer is ook geen storing voor fauna.

Nadelen:

- kan storend zijn voor omwonenden;
- kan verstorend voor dieren zoals vogels werken;
- gewenning van het ree (door hoge verkeersdruk);
- nog weinig toegepast, dus weinig bekend over het langdurig resultaat.

Wildwaarschuwingssystemen

Een wildwaarschuwingssysteem is een dynamisch verkeersbord dat automobilisten waarschuwt wanneer er dieren nabij de weg zijn. Een detectiesysteem merkt de dieren op waarna de waarschuwborden aangaan. Automobilisten krijgen het advies hun snelheid aan te passen. Het wildwaarschuwingssysteem dient te worden geplaatst op weggedeelten waar reeën vaak oversteken en zal alleen geactiveerd worden als een of meerdere reeën zich in de migratiezone bevinden. Na activatie zullen naderende bestuurders naast een specifiek verkeersbord ook een dynamische snelheidslimiet te zien krijgen. Dit attendeert bestuurders op het risico van overstekende dieren en geeft aan dat hun snelheid verminderd moet worden. Het systeem is zo in te stellen dat het dieren ter grootte van een ree registreert, maar het kan ook worden ingesteld op nog grotere of juist kleinere dieren. Vaak wordt dit systeem in combinatie met een geleidend raster geplaatst zodat de dieren op een specifieke plek over moeten steken. Dit verhoogt de effectiviteit van de maatregel.

Voordelen:

- zeer effectief systeem. Waar het in Nederland is toegepast tot wel 90 % minder aanrijdingen.

Nadelen:

- hoge kosten;
- nieuw systeem daardoor relatief weinig gegevens bekend;
- het is niet eenvoudig om de snelheid op een weg succesvol te verlagen en het ligt politiek gevoelig.

Virtuele afscheiding

In tegenstelling tot het wildwaarschuwingssysteem is dit systeem gericht op het beïnvloeden van het gedrag van het ree. Het virtueel hekwerk bestaat uit palen die langs de weg staan, voorzien van sensoren. Deze worden geactiveerd door de koplampen van motorvoertuigen en als gevolg daarvan zullen lampen op de palen gaan branden en een geluidsignaal afgeven. Dit heeft als doel het wild af te schrikken, zodat ze de weg niet oversteken.

Voordelen:

- eenvoudig te installeren;
- geen drastische ingreep in het landschap;
- wanneer er geen verkeer is, geen storing voor fauna;
- onderhoudsvriendelijk.

Nadelen:

- gewenning van het ree (door hoge verkeersdruk);
- diefstalgevoelig;
- minder efficiënt overdag, omdat het wordt geactiveerd door koplampen.

Geurmiddelen

Geurmiddelen worden aangebracht als geurgordijn. De geurstoffen bootsen over het algemeen de geur van natuurlijke vijanden van het ree na, zoals de mens, de wolf en andere predatoren. Geurmiddelen bevatten bestanddelen waarvan aangenomen wordt dat ze afstotend op reeën werken, waardoor de dieren een gebied mijden en/of waakzamer zijn waardoor aanrijdingen worden beperkt.

Voordelen:

- spreekt het natuurlijk vluchtgedrag aan;
- geen drastische ingrepen in het landschap;
- lage kosten.

Nadelen:

- nog weinig toegepast, dus weinig bekend over het langdurig resultaat;
- onderhoudsgevoelig, het moet regelmatig worden bijgevuld;
- na regen vermindert de intensiteit van de geur;
- uit de beperkte gegevens die bekend zijn, lijkt het maar tijdelijk te werken.

Aantalsreductie van de reeënpopulatie

Aantalsreductie is het verlagen van de populatiedichtheid van reeën door middel van afschot. Bij een verlaging van de reeënstand zal het aantal aanrijdingen afnemen. Het wegnemen van alle reeën in bepaalde gebieden direct gelegen aan de wegen heeft veelal niet het gewenste effect. Dit werkt in veel gevallen juist als een vacuüm en trekt weer jonge reeën aan die op zoek zijn naar een territorium. Raadzaam is om binnen het hele leefgebied in te grijpen en de aantallen te verlagen.

Tijdstip uitvoering beheer

De uitvoering van reeënbeheer met het geweer is toegestaan van zonsopkomst tot zonsondergang. Of er moet in de afgegeven vergunning anders zijn opgenomen.

De meeste faunabeheereenheden vragen een vergunning aan voor gebruikmaking van een geweer vanaf één uur voor zonsopkomst tot één uur na zonsondergang. Indien dit verzoek wordt gehonoreerd door de provincie dan is het gebruik van het geweer gedurende deze uren op grond van de omgevingsvergunning toegestaan.

Voordelen:

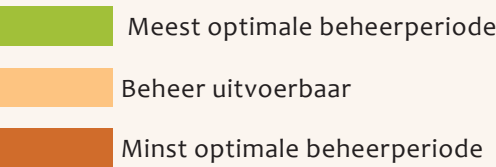
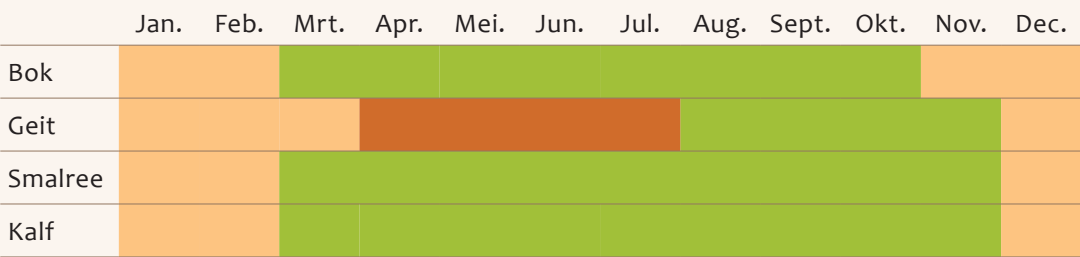
- een reductie in aantallen vermindert het aantal wildaanrijdingen en overige schade;
- in combinatie met andere maatregelen zeer effectief.

Nadelen:

- wanneer de afspraken die gemaakt zijn over de uitvoering van de aantalsreductie niet worden nagekomen, dan is het niet of minder effectief;
- het kan leiden tot controverserige aangezien niet alle mensen hierachter staan.

Beheerperioden reeën

De periode van het reeënbeheer kan op basis van de wet- en regelgeving per provincie worden vastgesteld. Om enkele handvatten te bieden bij de keuze van de periode is in onderstaande tabel per geslacht en leeftijdsklasse een beheerkalender uitgewerkt, waarbij wordt aangegeven wat voor reeën de meest optimale periode is. Het betreft hier de periode ten behoeve van populatiebeheer en/of verkeersveiligheid. Aanvullende vergunningen of opdrachten van Gedeputeerde Staten zijn hierbij buiten beschouwing gelaten. Het overzicht geeft proposities voor regulier beheer. De in de beheerkalender opgenomen perioden zijn directief. Uiteraard kan hier naar eigen inzicht invulling aan worden gegeven en is het primair de bedoeling om een beeld te vormen van het effect bij de keuzes die worden gemaakt met betrekking tot de periode van het reeënbeheer. Een te korte periode bemoeilijkt het realiseren van het afschot en een te lange periode geeft de dieren geen enkele rust.

Toelichting beheerkalender

De beheerkalender geeft per geslacht en leeftijdscategorie weer wat de meest optimale periode is om het beheer uit te voeren. Dit betekent niet dat beheer buiten deze periode niet mogelijk is. Bij het opstellen van de beheerkalender is primair gekeken naar het gedrag en de leefwijze van het ree zelf. In principe kunnen bokken jaarrond worden beheerd. In de wintermaanden gaan de dieren in spaarstand en heeft verstoring een groter effect. Omwille van de winterrust is daarom de winterperiode voor wat betreft het ree een minder geschikte periode. Geiten zetten rond mei de kalveren. In deze periode is het risicovol om een voerende geit te schieten. Daarom is deze periode als risicovol aangegeven. Ook na deze periode heeft het de absolute voorkeur om kalf voor de geit te schieten. De zoogtijd duurt zo'n 8 tot 10 weken. In deze periode is een kalf volledig afhankelijk van moedermelk. Na deze periode blijft een kalf afhankelijk van de moeder in verband met de sociale inprenting. Evenals een bok kan een geit in de winterperiode worden beheerd, maar is deze in het kader van de winterrust niet de optimale periode. Smalreeën zijn met name in de periode rond mei goed aan te spreken. Ze zijn

eerder verhaard dan geiten en ze zetten geen kalf. Daarom zijn smalreeën wel in het voorjaar en de vroege zomer optimaal te beheren. Wel is het noodzakelijk dat er voldoende kennis aanwezig is om smalreeën aan te kunnen spreken en om ze niet te verwarren met geiten. Waar we in het vroege voorjaar over smalree spreken is dit eigenlijk tot mei een kalf, want in mei verjaart het ree pas. Voor kalveren geldt hetzelfde als voor bokken. Omwille van de winterrust is de winterperiode minder optimaal om kalveren te beheren.

Zoals reeds is aangegeven, is deze kalender niet directief maar geeft het voor reeën de perioden aan waarin beheer het meest optimaal is. Omwille van beleidskeuzes, schade, verkeersveiligheid of anderszins dwingende redenen kan het zo zijn dat dit binnen de provincie niet past bij de meest optimale periode. Het doel van de beheerkalender is dan ook een aanbeveling en geen dwingend advies. Een te lange beheerperiode geeft reeën te weinig rust en een te korte beheerperiode kan ervoor zorgen dat het beoogde afschot niet wordt behaald.

Aanbevelingen uitvoering reeënbeheer

Hieronder vindt u een beschrijving van de uitvoering van het reeënbeheer op het niveau van de wildbeheereenheid. Het betreft praktische handreikingen en aanbevelingen.

Aanrijdingen

Ieder jachtveld, waar een of meerdere aanrijdingen hebben plaatsgevonden, krijgt minimaal het afschot toebedeeld dat gelijk staat aan het aantal aanrijdingen dat heeft plaatsgevonden. Het ontbreken van bijvoorbeeld dekking is daarbij geen reden om afschot niet toe te wijzen. Het afschot moet voldaan worden in het veld waarin de aanrijdingen plaatsvinden. Mocht de weg waar de aanrijding plaatsvindt een grens zijn, dan gaat het afschot naar het veld waar de meeste aanwas verwacht kan worden. Bij meerdere aanrijdingen op een bepaalde grens wordt het afschot evenredig verdeeld.

Dood gevonden

Het aantal dood gevonden reeën in het vorig seizoen telt eveneens mee in het afschot dat de wildbeheereenheid in het nieuwe seizoen toebedeeld krijgt. Dit afschot kan naar inzicht van de wildbeheereenheid toebedeeld worden aan velden die in het verleden nog niet meededen met afschot maar wel voor aanwas van de populatie zorgen. Denk hierbij aan terreinen die verder van wegen af liggen maar wel een goed reeënbiotoop zijn.

Afschot vorig seizoen

Ieder jachtveld krijgt het afschot toebedeeld dat in het vorige seizoen behaald is. Dit afschot komt bovenop het aantal dat al bij aanrijdingen is toebedeeld. Als er velden zijn die vanwege omstandigheden de toewijzing van het vorige seizoen niet behaald hebben, maar toch weer dezelfde toewijzing willen hebben, dan kan er een verzoek voor verhoging van de toewijzing worden gedaan bij de wildbeheereenheid. De wildbeheereenheid kan dan besluiten deze verhoging toe te kennen.

Afschot toedeling aan nieuwe velden

Het kan zijn dat er binnen een wildbeheereenheid velden zijn die in het verleden geen afschot toestonden of niet toebedeeld kregen. Te denken valt aan bijvoorbeeld gronden van terreinbeherende organisaties waar nog geen reeënbeheer plaatsvond. Deze velden krijgen afschot toegewezen naar rato van de grootte van het gebied en hebben de verantwoordelijkheid om de gehele dichtheid van de populatie reeën terug te brengen. Dus ook als er in het vorige seizoen geen aanrijdingen hebben plaatsgevonden, geen dieren dood zijn gevonden of wanneer er geen afschot heeft plaatsgevonden, dient er wel afschot te worden toegewezen.

Onverdeeld

Bij het verdelen van wildmerken is het niet raadzaam om wildmerken in onverdeeld te laten staan. Alle wildmerken dienen aan het begin van het beheerseizoen verspreid te zijn. Het is mogelijk om extra wildmerken aan te vragen. Vooral voor terreinbeherende organisaties geldt dat zij aan het begin van het beheerseizoen moeten weten wat er geschoten moet worden in verband met hun planning van de beroepsmatige faunabeheerders. Het niet toewijzen van wildmerken aan velden die daar wel voor in aanmerking komen kan worden gezien als een belemmering van het uit te voeren reeënbeheer.

Begin tijdig met afschot

Door de hoge toewijzing is het nodig dat reeënbeheerders zich bewust zijn van het uitvoeren van effectief en efficiënt beheer. Zij moeten vroeg in het seizoen met het reeënafschot beginnen en niet wachten tot de bronst. Als er te lang wordt gewacht met de uitvoering van het afschot worden de reeën alsnog aangereden. Uiteindelijk moet wel aan de doelstellingen voldaan worden.

Kortom:

- effect gestuurd reeënbeheer;
- verantwoordelijkheid bij terreinbeheerder/jachthouder om aan te geven waar aanrijdingen plaatsvinden of waar er schade optreedt;
- afschot op wildbeheereenheden met de nadruk op de gebieden waar aanrijdingen plaatsvinden en/of schade optreedt;
- combinatie van preventieve maatregelen en aantalsreductie;
- intendeert een gezamenlijke verantwoordelijkheid bij het reeënbeheer.

Calamiteitenafhandeling

Aanrijdingen met reeën

Jaarlijks worden er ruim 12.000 reeën aangereden. Dit zorgt voor een hoog bedrag aan schade en letsel bij bestuurders maar ook voor dierenleed. Om onnodig dierenleed te voorkomen is het noodzakelijk dat de afhandeling van calamiteiten met dieren professioneel en gecoördineerd wordt uitgevoerd. Tevens is een nauwkeurige registratie van de gemelde calamiteit essentieel. Betrouwbare en valide informatie is van eminent belang om te komen tot professioneel handelen. Met deze informatie kunnen belanghebbende partijen, zoals wegbeheerders en beleidsmedewerkers, gerichte en planmatige (preventieve) maatregelen treffen.

Ook is het van belang dat weggebruikers exact weten wat zij moeten doen bij een aanrijding met een ree. Hiervoor is een landelijk protocol bij een aanrijding met een dier.

De landelijk regeling bij een aanrijding met een ree:

- bel 0900-8844. Elke aanrijding met een dier moet worden gemeld. Wegrijden van een plaats van een verkeersongeval zonder de meldkamer te verwittigen is strafbaar. Dit is bepaald in artikel 7 van de Wegenverkeerswet. Deze wet verbiedt onder andere om iemand, en in dit geval een dier, in hulpeloze toestand achter te laten. Het is dus verplicht om het ongeluk bij de meldkamer, als enige bij wet erkend bevoegd gezag, te melden;
- de bestuurder geeft de locatie van het ongeval en de toestand van het aangereden dier door aan de meldkamer;
- de meldkamer zet de melding door naar een calamiteitenafhandelaar.

Bovenstaande regels zijn landelijke afspraken die in overeenstemming met onder andere politie, wegbeheerders en stichting Wildaanrijdingen Nederland zijn gemaakt. Het is in Nederland zo geregeld dat de politie verantwoordelijk is voor de openbare veiligheid en de wegbeheerder voor de veilige doorgang van wegen. De provincie is verantwoordelijk voor het verstrekken van een opdracht diercalamiteiten en -incidenten. Deze opdracht is bedoeld voor het doden van in het wild levende dieren bij calamiteiten en incidenten, waaronder wildaanrijdingen. De opdracht is in het belang van de openbare veiligheid en ter voorkoming van onnodig lijden bij zieke of gebrekkige dieren. Tevens voorziet de opdracht om dieren te doden en na te zoeken op gronden waar zij niet gerechtigd zijn om het geweer te gebruiken en deze gronden zonder toestemming van grondeigenaar binnen de provinciegrenzen te betreden. Hierdoor is het mogelijk om grensoverschrijdend na te zoeken als erkend en gekwalificeerd zweethondenteam en zijn de valwildteams gerechtigd om calamiteiten met wild af te handelen binnen het hele werkgebied van de provincie onder regie en aansturing van de meldkamer. De faunabeheereenheden zijn belangrijk voor inbedding in het faunabeheerplan en de daarvan afgeleide opdracht om conform de wet te kunnen handelen.

Landelijk protocol

Stichting Wildaanrijdingen Nederland is in 2013 opgericht door NatuurNetwerk, Vereniging Het Ree en stichting Zweethonden Nederland. De stichting heeft het protocol en het concept geconcipieerd waarin de werkwijze, de landelijke afspraken, ontheffingen, de vergoedingssysteem, de registratie, de kwaliteitswaarborging, verzekeringen en de essentiële uitrusting zijn vastgelegd. Stichting Wildaanrijdingen Nederland heeft eveneens de elementaire borging mogelijk gemaakt, waardoor zowel de validatie van de meldingen via de politiemeldkamer als de beschikbaarheid van data aan de betreffende provincies, faunabeheereenheden, wildbeheereenheden en jachthouders is geregeld.

In bijna alle provincies is er een vaste vorm van calamiteitenafhandeling. Sommige provincies werken met een zelfstandige calamiteitenregeling. Andere provincies hebben gekozen voor een samenwerkingsverband en er zijn ook enkele provincies die formeel nog niks hebben geregeld. Kortom, per provincie kunnen de werkwijze en handelingsmogelijkheden bij calamiteiten met reeën verschillen. Dit kan onbedoeld onnodig dierenleed veroorzaken. Met name als een bij een ongeval betrokken bestuurder niet weet wat hij moet doen of de werkwijze niet behoorlijk is geborgd. Daarom is het wenselijk en ook van importantie dat hier één landelijke regeling voor komt.

De nazoek

Het aantal reeën is in Nederland de afgelopen jaren sterk toegenomen. Tegelijkertijd is het autoverkeer sterk toegenomen en zijn de inzichten in schade die reeën veroorzaken veranderd. Dit betekent dat er meer aanrijdingen plaatsvinden en het noodzakelijke afschot is toegenomen. Bij een aanrijding met een ree is het dier meestal op slag dood. Toch komt met regelmaat voor dat een aangereden ree nog wegvlucht. Als het dier niet wordt opgespoord en uit zijn lijden wordt verlost dan kan dit dier nog dagen lijden voordat het sterft. Ook tijdens de uitvoering van het populatiebeheer kan het gebeuren dat een kogel het dier minder goed treft, waardoor het voorkomt dat een ree gewond vlucht. Een gewond dier dat is aangereden of is beschoten kan worden opgespoord met een zweethond. Een zweethond is een jachthond, die gespecialiseerd is in het opsporen van gewonde dieren. Alleen met een getrainde en goed opgeleide hond is het mogelijk om op een correcte wijze een gewond dier op te sporen. Indien een stuk grofwild is weggelucht na een aanrijding of na een schot, dan dient er altijd te worden nagezocht met een gecertificeerde hond. Het opsporen van een gewond dier is niet alleen een morele verplichting maar ook een wettelijk vereiste.

De zweethondenlijst

In 1993 is het eerste initiatief genomen om een zweethondenlijst op te stellen. Deze lijst werd iedere twee jaar door Vereniging het Reewild (tegenwoordig Vereniging Het Ree) uitgebracht. De lijst bevatte de adresgegevens van een groot aantal zweethondengeleiders. Sinds 2007 zijn het beheer en de publicatie van de zweethondenlijst in beheer van stichting Zweethonden Nederland. De zweethondenlijst voorziet al jaren in een grote behoefte. Zowel vanuit de fauna-beheerders maar ook wegbeheerders, politie en stichting Wildaanrijdingen Nederland. Jaarlijks wordt er enkele honderden keren een beroep gedaan op de deelnemers van de lijst.

De deelnemende zweethondenteams voeren op een deskundige wijze de nazoek uit. Alle teams zijn specialisten die ervoor zorgen dat een gewond dier doelmatig wordt opgespoord met een erkende zweethond, om zo dierenleed te beperken of voorkomen. Om dit te borgen moet zowel de hond als de hondengeleider opgeleid en gecertificeerd zijn. Alle zweethondenteams op de zweethondenlijst zijn gecertificeerd en hebben daarvoor diverse examens afgelegd. Daarnaast hebben de hond en de hondengeleider hun kwaliteiten en vaardigheden bewezen in de praktijk. Alle teams worden gemonitord en hun inzetten worden gevolgd.

Juridisch kader bij de nazoek

Het is niet toegestaan om overal zomaar na te zoeken. In enkele provincies is een opdracht en Wm4 verleend voor het nazoeken na een calamiteit op alle gronden binnen de provincie. Deze opdracht is uitsluitend voor erkende en gecertificeerde zweethondenteams van de zweethondenlijst. Wanneer dit binnen een provincie niet het geval is, dan mag de nazoek uitsluitend met toestemming van de grondgebruiker of jachthouder worden uitgevoerd. Naast de morele verplichting is het in het kader van algemene zorgplicht obligatorisch om na te zoeken. Het is daarom dan ook van wezenlijk belang dat dit formeel in heel Nederland juridisch correct en dekkend wordt geregeld. Dit in het kader van dierenwelzijn.

Voor meer informatie over een gecertificeerd zweethondenteam kijk op: zweethonden.nl

6 SLOTWOORD: HET WELZIJN EN BEHEER VAN REEËN ALS GEZAMENLIJKE VERANTWOORDELIJKHEID

Het beheer van de reeënpopulatie is niet alleen een kwestie van aantalsreductie, maar raakt bredere maatschappelijke en ecologische vraagstukken die wij gezamenlijk moeten aanpakken. Het ree heeft een belangrijke plaats in de biodiversiteit en het ecosysteem, maar verdient ook een leefomgeving die zijn behoeften respecteert.

De provincies hebben een unieke kans om de biodiversiteit en klimaatadaptatie te bevorderen door het ree een plaats te geven binnen het bredere ecosysteem, waarin wij als mensen ook een belangrijke rol spelen. Het is van belang om het ree niet alleen als een probleem te zien, maar ook als een symbool voor bredere ecologische uitdagingen.

We moeten ons bewust zijn van de wettelijke belangen en maatschappelijke vraagstukken waarmee het ree te maken heeft: biodiversiteit, klimaatadaptatie en de toename van wildaanrijdingen. Deze kwesties vragen om een gezamenlijke aanpak, met ruimte voor maatwerk in

verschillende regio's en ervaringen. De rol van regiocoördinatoren is hierbij essentieel, als aanspreekpunt voor zowel beleidsmakers als belanghebbenden.

Er liggen nog belangrijke vragen open: wat is het acceptabele aantal valwild? Hoeveel akkers, wilgen, heggen en andere planten per hectare zouden aanwezig moeten zijn om een gezonde balans te creëren? Hoe kunnen we de grote beleidsverschillen in Nederland bespreekbaar maken, terwijl dezelfde problematiek zich overal voordoet? Het is belangrijk dat deze kwesties verder worden uitgewerkt en gezamenlijk worden besproken.

Het populatiebeheer dat al jaren wordt toegepast, heeft niet altijd tot een direct gewenst effect gezorgd. De toekomst vraagt om een andere, meer gerichte aanpak die rekening houdt met verkeersveiligheid, schade aan de bosbouw, landbouw, bosontmenging en bosverjonging. Dit betekent dat we niet alleen moeten sturen op het aantal dieren, maar ook op de ecologische en maatschappelijke context waarin het ree zich bevindt. Het is tijd voor een aanpak die gebaseerd is op maatwerk en samenwerking, waarbij we niet alleen kijken naar de huidige situatie, maar ook naar de lange termijn en de gezondheid van ons gehele ecosysteem.

Het is essentieel dat we nu handelen, met oog voor de dynamiek van onze natuur en de maatschappelijke belangen die ermee verbonden zijn. Alleen dan kunnen we zorgen voor een duurzame en verantwoorde balans tussen mens, natuur en de reeënpopulatie.

7 VERANTWOORDING

Aan deze leidraad is ongeveer vijf jaar gewerkt. Eerst met 18 vertegenwoordigers uit het gehele land, daarna met kleinere commissies en de waardevolle inbreng van onze externe experts (Luuk Boerema, Rob Borst, Jakob Leidekker, Frits Mohren, Roland Peltzer, Rik Schoon en Gerrit-Jan Spek). Hun advies is meegenomen en verwerkt in deze definitieve versie, geschreven door Sander Crasborn (IPC-groene ruimte) en Rob Mutsaers. En nu is hij er: de Leidraad 2025 en dat is geen moment te vroeg, want Nederland ontwikkelt zich in sneltreinvaart, zeker in het buitengebied. Dit buitengebied (deels leefgebied voor het ree en andere dieren) wordt steeds kleiner door de uitbreiding van steden en industrieterreinen. Er is versnippering door wegen en ander gebruik van het buitengebied (landbouw, zonnaparken, recreatie, verruiming cultuurlandschappen, etc.). Het is een continu proces en dat heeft ook grote consequenties voor de leefomgeving en leefgebieden van de fauna, waaronder het ree. Vandaar deze leidraad en vandaar ook dat dit een 'levend' document is. Daarmee is bedoeld dat het aangepast kan worden op basis van toekomstige veranderingen die betrekking hebben op het gedrag en leefgebied van het ree.

LITERATUUR

BIJ12, Faunaschade PreventieKit voor hertachtigen, <https://www.bij12.nl/onderwerpen/fauna-zaken/schade-voorkomen/>

Boerema & van den Brink B.V., 2023, Faunabeheerplan ree Zeeland.

Brieger, F. & M. Kröschel, 2013. Können Wildwarnreflektoren Verkehrsunfälle mit Rehen verhindern?

Broekhuizen, S., B. Hoekstra, V. van Laar, C. Smeenk en J.B.M. Thissen (1992) Atlas van de Nederlandse zoogdieren. Stichting Uitgeverij KNNV, Utrecht.

Casaer, Instituut voor Bosbouw en Wildbeheer, 2004, Over bossen en reeën, over bosbouw en wildbeheer, Geraardsbergen.

Crasborn, S.G.J. Lemelerveld 2022, Aanbevelingen verminderingen aanrijdingen met reeën in Flevoland.

De Roo, L. & M. Zekhuis, 2012. Monitoring wildwaarschuwingssysteem 2012 in Overijssel. Landschap Overijssel, Zwolle.

De Vries, M., 2015. Road kills of roe deer (*Capreolus capreolus*) in the Netherlands: assessment of impacts and mitigation measures. MSc Studentenrapport. Copernicus Institute of Sustainable Development, Utrecht.

E.A. van der Grift, F.P.J. van Bommel, D.R. Lammertsma & F.G.W.A. Ottburg De effectiviteit van maatregelen voor het reduceren van aanrijdingen met reeën, Een verkenning en advies voor een veldproef, maart 2019 Wageningen.

Elmeros, M., J.K. Winbladh, P.N. Andersen, A.B. Madsen & J.T. Christensen, 2011. Effectiveness of odour repellents on red deer (*Cervus elaphus*) and roe deer (*Capreolus capreolus*): a field test. European Journal for Wildlife Research.

Femmie Smit, Berry Lucas, Michiel van der Weide, Marien Greep, Roland Peltzer, Stefan Vreugdenhil, Hans Hollander en Meta Rijks. Leidraad verminderen aanrijdingen reeën, januari 2017.

Faunabeheereenheid Gelderland, 2019, Faunabeheerplan Grote Hoefdieren FBE Gelderland 2019-2025, Arnhem.

Groot Bruinderink, G.W.T.A., D.R. Lammertsma, P.W. Goedhart, W.G. Buist, R.M.A. Wegman & G.J. Spek, 2010. Factoren bij aanrijdingen met wilde hoefdieren op de Veluwe. Alterra-rapport 2026. Alterra, Wageningen.

Haaften, Dr J.L.van: Reewild en Reewildbeheer, 4e (herziene) druk, 2002, Uitgave Vereniging Het Reewild.

Heinen Arend, Faunabeheereenheid Gelderland, Mortaliteitsmodel.

Hespeler, Bruno: Rewild heute, Lebensraum, Jagd und Hege; 1989; BLV Pirsch Buch, München, Wien, Zürich.

Hothorn, T., R. Brandl & J. Müller, 2012. Large-scale model-based assessment of deer-vehicle collision risk. Wageningen Environmental Research Rapport.

Ignatavicius, G. & V. Valskys. 2018. The influence of time factors on the dynamics of roe deer collisions with vehicles. Landscape and Ecological Engineering <https://doi.org/10.1007/s11355-017-0343-9>

Kint, S.T. van der; Schermers, G. , 2019. Effectieve combinaties van snelheidsremmers op 30 en 60 km/uur-wegen. <https://www.swov.nl/publicatie/effectieve-combinaties-van-snelheidsremmers-op-30-en-60kmuur-wegen>

Koch, S., 2014. Reeënbeheer in Nederland: Inventarisatie naar en analyse van het reeënbeheer in Nederland. Studentenrapport Inholland Hogeschool, Delft. Dierenbescherming, Den Haag.

Kuiper, M.W. & S.E. van Wieren, 2010. Contraceptie als methode in het beheer van hoefdierpopulaties. Resource Ecology Group, Wageningen Universiteit, Wageningen.

Lammertsma, D.R. & H.A.H. Jansman, 2016. Quicksan contraceptie hoefdieren. Alterra, Wageningen.

Ooms, J.W., 2010. Wildongevallen: Preventieve maatregelen en hun toepassingsgebied. Studentenrapport. NOVI Verkeersacademie, Utrecht.

Poutsma, Joop: Waar reeën leven, ongedateerd, Uitgave Vereniging Het Reewild.

Roedenbeck, I.A., L. Fahrig, C.S. Findlay, J.E. Houlahan, J.A.G. Jaeger, N. Klar, S. Kramer-Schadt & E.A. van der Grift, 2007. The Rauschholzhausen Agenda for Road Ecology. Ecology and Society <http://www.ecologyandsociety.org/vol12/iss1/art11/>

Rytwinski, T., K. Soanes, J.A.G. Jaeger, L. Fahrig, C.S. Findlay, J. Houlahan, R. van der Ree & E.A. van der Grift, 2016. How effective is road mitigation at reducing road-kill?

Schoon, C.F., 2011. Pas op: overstekend wild. Aanrijdingen met reeën in Utrecht. Terra Salica, Vaassen.

Stichting Faunabeheereenheid Utrecht, Aanrijdingen met reeën in Utrecht, 2011.

Stichting Faunabeheer Flevoland, Valwildrapportage 2020, Zeewolde, maart 2021.

Stichting Faunabeheereenheid Flevoland, Rapportage wildaanrijdingen 2021, december 2022.

Vereniging Het Reewild 2014, Landelijk telprotocol reeën VHR.

Vereniging Het Reewild 2014, Uniforme leidraad paragraaf reeën Fbp.

Vereniging Het Reewild 2015, Visie Vereniging Het Reewild 2015-2020.

Vereniging Het Reewild 2015, Leidraad reeënbeheer. Vereniging Het Reewild, Driebergen.

Worm, Bas, Arnhem 2014, Het Ree Observeren en herkennen. Uitgave IPC Groene Ruimte.

BEGRIPPENLIJST

- Aanspreken: het bepalen van geslacht, leeftijd en conditie van het ree op basis van zichtbare kenmerken.
- Afwerpen: het jaarlijks afwerpen van het gewei.
- Besluit activiteiten leefomgeving (Bal): algemene regels voor activiteiten in de fysieke leefomgeving. Het Bal geldt voor alle partijen die actief zijn in de fysieke leefomgeving, burgers, bedrijven en overheid.
- Besluit kwaliteit leefomgeving (Bkl): regels over omgevingswaarden, instructieregels, beoordelingsregels en regels voor monitoring. Het Bkl geldt voor het Rijk en decentrale overheden.
- Biodiversiteit: soortenrijkdom. Dit omvat alle planten, dieren en micro-organismen op aarde.
- Bosbeheer: het geheel van maatregelen dat wordt getroffen om de doelstellingen van het bos te realiseren.
- Bronst(tijd): paartijd van het ree.
- Draagkracht: populatiedichtheid in overeenstemming met de kwaliteit van het leefgebied.
- Emigratie: het vetrekken van dieren uit een bepaald gebied.
- Faunabeheer: dit zijn alle ingrepen in de aantallen van een bepaalde diersoort, het treffen van preventieve maatregelen en de zorg voor een gunstige staat van instandhouding.
- Faunabeheereenheid (FBE): bestaat uit jachthouders en maatschappelijke organisaties die een duurzaam en planmatig beheer van populaties van in het wild levende dieren nastreven. In iedere provincie is één faunabeheereenheid aanwezig.
- Faunabeheerplan: in een faunabeheerplan legt de faunabeheereenheid vast op welke wijze en door welke personen er uitvoering wordt gegeven aan het faunabeheer binnen het werkgebied van de faunabeheereenheid.
- Foerageren: het zoeken van voedsel.
- Gunstige staat van instandhouding: de staat van instandhouding van een soort, zoals bedoeld in de wet, geeft aan hoe het gaat met de verspreiding en grootte van de populaties van een soort.
- Immigratie: het vestigen van dieren in een bepaald gebied.
- Jaarrondtelling: door jaarrond in een gebied te monitoren wordt een beeld verkregen van het aantal dieren dat zich in dat gebied bevindt, de geslachtsverhouding en de leeftijdsklasse.
- Leefgebied: het deel van een gebied dat door een ree gebruikt, wordt voor zijn dagelijkse activiteiten zoals rusten, foerageren, voortplanten enz.
- Markeren: door geur, vegen of krabben een signaal achterlaten voor andere reeën.
- Minimum Number Alive (MNA): het minimaal levend aantal dieren van een soort binnen een bepaald gebied.
- Mortaliteit: sterfte.
- Nataliteit: geboorte.
- Nazoek: opsporen en eventueel doden van een moeilijk vindbaar dood- of gewond stuk grofwild. Hierbij wordt gebruik gemaakt van een daartoe geëigende hond.

- Omgevingsbesluit (Ob): regels voor omgevingsvergunningen, over procedures, handhaving en uitvoering, en over het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO). Het Omgevingsbesluit geldt voor alle partijen die actief zijn in de fysieke leefomgeving, burgers, bedrijven en overheid.
- Omgevingsregeling (Or): de ministeriële regeling bij de Omgevingswet. De regeling bouwt voort op de wet en op de vier algemene maatregelen van bestuur: het Omgevingsbesluit, Bkl, Bal en Bbl. Het gaat vooral om technische en administratieve regels. De Omgevingsregeling geldt voor alle partijen die actief zijn in de fysieke leefomgeving, burgers, bedrijven en overheden.
- Populatie: een groep levende wezens van dezelfde soort in een min of meer afgescheiden gebied. De grootte en dichtheid van de populatie wordt bepaald door de verhouding tussen nataliteit en immigratie enerzijds en mortaliteit en emigratie anderzijds.
- Populatiebeheer: het reduceren van de populatieomvang van een diersoort om zo te beperken of voorkomen dat ze schade veroorzaken of ziektes verspreiden.
- Predator: een roofdier. Dit is voor ree bijvoorbeeld lynx, wolf, vos en wild zwijn.
- Prenten: sporen van dieren.
- Bok: mannelijk ree.
- Reeënbeheerder: een persoon die zich bezighoudt met het beheer van reeën. Dat wil zeggen: biotoopverbetering, treffen van preventieve maatregelen, afhandelen van calamiteiten met reeën en populatiebeheer.
- Reegeit: vrouwelijk ree.
- Reekalf: een ree jonger dan één jaar.
- Smalree: een vrouwelijk ree in haar tweede levensjaar.
- Sprong: een groep reeën die bij elkaar loopt.
- Terreinbeherende organisatie (TBO): een door de Nederlandse overheid erkende organisatie die de verantwoordelijkheid heeft om natuurgebieden te beheren. Denk aan Staatsbosbeheer, Natuurmonumenten, de Landschappen, enz.
- Territorium: het deel van het leefgebied dat actief verdedigd wordt tegen andere reeën.
- Trendtelling: men telt het aantal zichtbare dieren. Het telresultaat is het minimaal aanwezige aantal dieren in een gebied. Aangeduid met Minimum number alive (MNA). Door de resultaten jaarlijks met elkaar te vergelijken kan men een trend bepalen in de ontwikkeling van de populatie; afname, stabilisering of toename.
- Valwild: wild dat sterft anders dan door een schot van een jager.
- Vegen: het schuren van het gewei.
- Vereniging Het Ree (VHR): vereniging die streeft naar duurzame populaties reeën. Daarbij staat de bevordering van het welzijn van het ree voorop. De vereniging zorgt voor de ontwikkeling en begeleiden van activiteiten gericht op een duurzaam beheer en behoud van reeën.
- Verspreidingsgebied: het gebied waarin een bepaalde soort is gevestigd.
- Wildbeheereenheid (WBE): een samenwerkingsverband tussen individuele houders van de omgevingsvergunning jachtgeweeractiviteit binnen een ruimtelijk begrensd gebied.
- Zweethond: een hond die is opgeleid en gespecialiseerd in het nazoeken van zieke of gewonde dieren.

www.hetree.nl